

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST } TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7. DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN
 IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz.
 VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791

Speciale Export-afdeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indie

Hofleverancier van H.M. de Koningin.

Venduhuis „HOFSTAD“
 HUGO DE GROOTSTRAAT 7 Dir. G. TER HEIDE TEL. HAAG 1623
 ONDERNEMERS VAN PUBLIEKE VEILINGEN - - - TAXATEURS

N.V. TOT EXPLOITATIE VAN GEMEUBILEERDE WONINGEN
 vraagt Gemeubileerde Huizen, heele of gedeelten van Inboedels te koop tegen hooge prijzen. — Brieven onder No. 215 Bureau v. d. Blad.

INHOUD: Waar blijft de Band! — Losse Opmerkingen. — Feuilleton. — Tweede Koloniaal Onderwijs-Congres. — Chineezn Vereeniging „Chung Hwa Hui“. — Ingezonden. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

blijven verbinden. Wij witen dan ook den hartgrondigen wensch, dat men op zijn besluit terug zal komen en ons helpen, en steunen in ons toch zoo schoone en belangrijke streven, door weder Lid of Begunstiger van „Oost en West“ te worden, dit zijnde — en thans méér dan ooit — het te blijven.
 Dank zeggen wij den Leden, die reeds dadelijk op onzen oproep ingingen en hunne contributie verhoogden. Daar moet het heen! Zóó blijft de Band!
 De wd. secretaris van het Hoofdbestuur,
 A. J. GOOSZEN.

Haar liefste.

Monarch Schrijfmachine

De machine met alle voordeelen.

HEYENBROCK HASELAGER & CO
 AMSTERDAM-ROTTERDAM
 DEN HAAG.

Waar blijft de Band!?

Het doel onzer Vereeniging is: „den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië, voortdurend te versterken, en het bevorderen, zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als die van Oost- en West-Indië in het bijzonder“.

Uit sympathie met dat doel, dat streven, trad men toe als Lid, als Begunstiger van „Oost en West“. Wat deze Vereeniging al tot stand heeft gebracht — wij werken in stilte — zal in een der volgende nummers weer eens gereleveerd worden.

Maar hoe is met het vorenstaande te rijmen het feit, dat wij van naar Indië vertrekkende Leden, en van Leden dáár, soms de mededeeling ontvingen, dat zij voor huurlidmaatschap bedanken? Wordt die band met het Moederland verbroken, wordt niet meer gevoeld, dat het noodig is, niet alleen dien band te behouden, doch ook deze voortdurend te versterken. Sij het ons Orgaan, het Koloniaal Weekblad, er niet met macht en kracht naar, onzen Leden met den gang van koloniale zaken, met de opinies in Nederland en Koloniën, met ons doen in de Vereeniging zelve, op de hoogte te brengen? Aan wenschen omtrent de inrichting van het blad werd en wordt tegemoet gekomen!

Laat ons in deze tijden niet vergeten, dat eendracht macht maakt, dat wij moeten staan schouder aan schouder, dat, zijn we in Indië of in Nederland, de band, die ons verbindt, „de belangen van Nederland en Oost en West te bevorderen“, ons moet

Losse Opmerkingen.

XIV.

Woensdagmorgen, 3 September, bracht de „Wilis“ het echtpaar Suardhy Suryaningrat behouden in het Indische Vaderland.

Te voren had de telegraaf reeds de aankomst te Padang vermeld, alwaar Suardhy verwelkomd was door talrijke Sumatranen en waar men tusschen zes en negen uur 's avonds, tijdens zijn kort verblijf op onverwacht tijdstip, kans zag om nog een flink bezochte vergadering bij elkander te roepen van de „Sarekat Oesaha“.

Aangezien te Weltevreden eerst het bericht was verspreid dat de „Wilis“ met eenige typhus-patienten nog Dinsdagavond om 10 uur zijne passagiers zou ontschepen, hadden zich dien avond talrijke belangstellende nationalistn op de Prins-Kade gereponteerd om de bannelingen te zien aankomen en begroeten. Echter liep die heele avond-aankomst in 't honderd en daarmede tevens zijn ontvangst ter hoofdplaats van Indië, aangezien den volgenden morgen de boot reeds aan de kade gemeerd lag, toen de vroegtrein (en verscheidene auto's) de eerste afhalers aanbracht.

Niettemin was de ontvangst allerhartelijkst en

Dameskleeding naar Maat en Confectie steeds nieuwe Modellen

Bontmantels groote sortering

Lampe Den Haag Spuistraat 8 166

Modes uitgebreide collectie Hoeden laatste modellen uit Parijs

Rijkleeding naar Maat

CORN. VAN DER SLUIJS
 BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.
 ALLEEN NOORDEINDE 162A. TEL. 4782. DEN HAAG.

<h2 style="text-align: center;">De Haagsche Broodfabriek „THEARIO“</h2> <p style="text-align: center;">Fabriek en Kantoor BILDERDIJKSTRAAT 139</p> <p style="text-align: center;">levert alle soorten BROOD, LUXE-BROOD, BESCHUIT, KOEK- en BANKETBAKKERSARTIKELLEN.</p> <p>De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad EIGEN WINKELS</p>		<p style="text-align: center;">Zij staat sedert 1909 voortdurend onder Controle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.</p>	
<h3 style="text-align: center;">Onze Eigen Winkels zijn gevestigd in de :</h3>		Bilderdijsstraat 143 Regentesselaan 55 Noordeinde 192 Fred. Hendriklaan 189 Reinkenstraat 34 Theresiastraat 50	le v. d. Boschstr. 53 Keizerstraat 24 Weimarstraat 59a Beeklaan 329 Bezuidenhout 134 Trompstraat 37
		Valeriusstraat 72 Korte Poten 26 Koningin Emmaplein 6 Vaillantlaan 394	171

Middelbare School v. Handel en Administratie,
SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT. 130

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exe den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.
 Prospectus en inlichtingen bij den Directeur F. TIJMSMA

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijsk 5-7 Tel. H. 1600-924-925	AMSTERDAM Kalverstraat 35 Tel. C. 1253	GRONINGEN Spilsluizen 13 Tel. 2372.
--	--	---

H. S. VAN HASSELT 139

Kleermakerij

Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon H. 3158

HUTKOFFERS

PERRY & Co.

DEN HAAG. HOOGSTRAAT 20

...Dekstoelen...
 Vouwstoeltjes

**REGEN MANTELS
 JASSEN...**

ENL. 119

MAISON VAN HAL

Hofleverancier van H.M. de Koningin 103

Reigerstr. 14 **BREDA** Telefoon 442

□□

Heerenkleeding
 Dameskleeding
 Indische Uitrustingen
 Uniformkleeding

Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

kwamen er in het benauwde derde-klasse-salonnetje, (...) talrijke vrienden en bekenden, zoodra afgevaardigden van Insulinde, de S. I., Boedi Oetomo en andere vereenigingen, handen schudden en bloemen-overhandigen.

Welke moeten de gevoelens geweest zijn, die omgingen in de harten van deze Javaansch-Indische nationalistien bij het betreden van den Java-bodem? Suardhy heeft, dapper gesteund door zijne fienke echtgenote R. A. Soetartinah, een zestal jaren in het ruwe noorden als balling doorgebracht, verkiezende hij deze vrijwillige ballingschap boven een gedwongen verblijf op het eiland Banka, waartoe hij in 1913 bij interneeringsbesluit was veroordeeld! Vooral in de meer dan moeilijke oorlogsjaren heeft hij met zijn gezin (twee kinderen werden in Nederland geboren) aan den lijve gevoeld, dat de strijd om het bestaan moeilijker en „bitter“ is. Niemand zal ooit kunnen weergeven, wat dit gezin in dien tijd heeft doorgemaakt. Daarvoor was Suardhy te bescheiden en tevens te trotsch. Hij, die het nimmer over zichzelf en zijn leed had, wees meermalen de door vriendenhand geboden hulp op vriendelijke doch besliste wijze van de hand. Hij sloeg zich zelf door alle moeilijkheden heen en bleef in woord en geschrift in het openbaar steeds werkzaam in het belang van zijn nationale ideaal.

Zijn huis was een plaats van bijeenkomst voor talrijke Indische studenten, die daar de hartelijkste gastvrijheid ondervonden en daar een centrum vormden van oostersch politiek leven en gezond Indisch nationalisme.

* * *

Weltevreden doet niet veel aan politiek; het is hier niet gemakkelijk voor de meer linkse partijen om behoorlijke vergaderingen bij elkander te krijgen en zoo schijnt het ook der vereeniging Insulinde, die hier een zeshonderd leden telt, niet ge-

lukt te zijn om een openbare welkomstvergadering te organiseren.

Hetgeen uiteraard wel het geval is geweest in zijn geboorteplaats Djokja en in den zetel van het hoofdbestuur van Insulinde: Semarang.

Deze vereeniging telt thans ongeveer 30.000 leden en Soewardi zal het hem aangeboden voorzitterschap aanvaarden, tevens optredende als redacteur van het orgaan „de Beweging“.

Douwes Dekker, die door de reactionaire pers reeds in de gevangenis was geplaatst wegens zijn actie in het Solosche (welke actie uitliep op loonsverhooging voor de koelie-bevolking!), vervult dan de functie van secretaris van het hoofdbestuur.

* * *

Hoe men hier tegenwoordig van hotelprijzen weet, moge blijken uit het volgende:

Door zijne vereeniging was voor Suardhy en zijn gezin gezorgd voor logies in een eenvoudig pension. Man, vrouw, twee kleine kinderen en een baboe (op den grond) in één kamer.

Men kan dus aannemen, dat alle mogelijke moeite en plaatselijke kennis was aangewend om de kosten zoo laag mogelijk te houden.

De rekening bedroeg voor twee dagen... twee maal f 22.—, plus twee maal f 5.— voor de baboe! Zachtjes geteld f 54.— voor twee dagen logies.

Men kan dus begrijpen, met welke moeilijkheden tegenwoordig de nieuw aankomende reizigers te kampen hebben om onder dak te komen, vooral wanneer hier twee booten tegelijk aankomen of indien aankomende en vertrekkende booten gelijktijdig hunne passagierslading ontlasten.

Nieuw uitkomenden zullen terdege rekening moeten houden met het enorme gebrek aan logies (de hotels zijn overvuld met vaste klanten, die niettemin dagtarief moeten betalen....) en een aardig sommetje contanten gereed moeten houden voor zooge-

Over Java en nog wat. *)

— o —

De aankomst in Indië.

Padang, prachtig! Machtige bergruggen door een zware diep-donkerkleurige vegetatie bedekt; verrukkelijk schoon en imposant. Dan..... 36 uur later, Tandjong-Priok, vies, smerig, ontgoochelend. Teleurstelling, die voorloopig, blijft.

Dit is vrijwel de algemeene opinie van allen, die deze route namen en ze zal wel immer dezelfde blijven. Want na de belofte voor al het schoon, dat verwacht kon worden toen de eerste voorloopers van de tropen, een paar dagen voor de aankomst te Padang ons in verrukking brachten — eenige speelgoedkleine eilandjes die als reuzen bouquetten uit den Oceaan oprijzen, gevolgd door Emmahaven (Padang) — moet de aankomst te Priok wel een groote teleurstelling zijn. Van „natuur“ is geen sprake. Zwart, somber, smerig ziet men daar plotseling aan den Einder een vlek opdoemen, waarboven — als bij een... — een atmosfeer van rook, benauwend, zwaar en vettig hangt en daaronder een conglomeraat van óók al somber aandoende voorwerpen, die later blijken hangars, steamers en andere mastodontische voorwerpen te zijn. En al naar mate men nadert ontwikkelt zich uit dat troosteloze geheel de haven van Tandjong Priok met haar smerige kade, haar schier eindelooze rij van vuile gegolfd-ijzeren reuzen hangars en hare adhaerente, nimmer ontbrekende — voor onzen westerschen smaak wél vreemd aandoende — bevolking van havelooze inlanders en afgemat uitzierende landgenooten in het wit gekleed, die ter begroeting aanwezig zijn. En naast Priok, van uit zee gezien, rechts-af een kale, dorre, weinig golvende landpunt, die zich in den blauwen aether, waarin

*) Overgenomen uit het „Alg. Handelsblad“.
 Red.-Comm.

Java gevat is, verliest. Dit is de uiterste hoek van West-Java, die, badend in zonnelicht, in zee verdwijnt.

De teleurstelling blijft helaas, — voorloopig — want na met het lokaaltje naar Batavia te zijn gestoomd zijn onze eerste indrukken te land al even weinig opwekkend. Het kleine station aan de Binnen-Nieuwpoortstraat is wel — o wreed toeval — aan het minst karakteristieke en vuilste gedeelte van de merkwaardige stad van Jan Pietersz. Coen gelegen. Als spottend met onze teleurstelling, grijnst ons, als 't ware, het eerste stadsbeeld tegen. Buiten gekomen zoeken we richting, die niet zoo gemakkelijk te vinden is. Een haast onontelbare menigte rijtuigjes op twee wielen, zoogenaamde sado's (dos à dos) met zielige „aftandsche“ biekjes er voor staan op een vrachttje te wachten. De inlandse koetsier, gehurkt voorop of lui hangend er-in, met 't on-afscheidelijke stroetje tusschen de lippen, paraat tot den eeuwigen strijd om den „fare“ met den totok, begroet u hier. Men neemt een wagentje, of, als men beter ingelicht is, de stoomtram, die juist voor 't station in de Binnen-Nieuwpoortstraat een halte heeft en elke tien minuten af en aan rijdt. Nu vangt de tocht naar Weltevreden aan, de Europeesche wijk, waarvan zelfs Coen, met zijn vooruitzienden blik niet heeft gedroomd. Door een stoffige straat, met ter weerszijden hooge, leelijk gebouwde woningen van bijna uitsluitend Chineesche meubelmakers en eenige Italiaansche beeldhouwers, snellen we nu langs het zoogenaamde Molenvliet. Dit is de Kali Besar, of te wel de Tjilliwong, die men zich van de schoolbanken — onder weinig meer van Indië — nog herinnert. Een eindelooze rij van lage, kleine huisjes, waartusschen zoo nu en dan de groote woningen met haar ruime voor-erven der rijke Chineezen. Veel moois voor 't oog levert ook deze aanblik niet op, al mag 't niet ontkend worden, dat alles wel zeer onze belangstelling wekt. Om 't vreemde! Zoo, in stof gehuld, jagen we voort, in de hitte van den vroegen dag naar Weltevreden, waar de meesten onzer eenige dagen ver-

CRÉATIONS EXCLUSIVES

Broderies hautes nouveautés pour Robes, Manteaux
 THÉÂTRE, BAL.

E. H. MERTENS-STRIVALS

DESSINATEUR BRODEUR

55 Wagenstraat vis à vis Scala, LA HAYE.

Ateliers spéciaux pour boutons sur tissus, découpages points
 clairs et plissés.

LIVRAISON EN UNE HEURE! 128

MEUBELLEN

Artistieke ontwerpen
J. P. STRIJBOS

(Leeraar school voor Kunstnijverheid) 98

BEGROTINGS
 ZONDER VERBINDING

N. KUIPER

Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

's-Gravenh. Muziekschool
„DE TOONKUNST”
 Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477
 Spreekuren dagelijks van 10—1 en 2—6 uur.
 Directeur: JAMES ZWART.

Beha ve volledig onderricht aan Dilettanten en Eerstbeginnenden, ook gelegenheid tot Vakstudie.

DAGELIJKS KUNNEN AANMELDINGEN GESCHIEDEN.

Klavier, Orgel, Solozang, Viool, Alt, Cello, Compositie, Dirigeerkunst: 1 uur per week f 80.—; 2 uren per week f 150.— per jaar Samenspel f 40.—; Harmonie en Contrapunt f 50.—; Muziekgeschiedenis f 25.—; Voordracht-kunst en Declamatie f 50.—; Meth. Spreken f 50.—; Fransch, Duitsch en Italiaansch f 50.— p. j. Orkestklasse 1 maal p. w. 2 uren, voor leerlingen der school f 10.—; leerlingen buiten de school f 15.— p. j. Het onderricht wordt uitsluitend door eer-te, gediplomeerde krachten onderwezen; de leerlingen worden individueel behandeld; het geheel staat onder voortdurend toezicht van den Directeur, die alle verantwoordelijkheid voor de te geven lessen draagt, waardoor steeds de beste resultaten worden bereikt.

VRAAGT PROSPECTUS !!!

naamde aankomst-, oprichtings- of afzet-kosten, of hoe men ze noemen wil.

Zelfs voor wie hier goed bekend is, wordt de aankomst een financieele „strop”.....

Weltevreden, 12 September 1919.

H. J. VERMEER.

Tweede Koloniaal Onderwijs-Congres.

(Vervolg.)

Het eerste onderwerp: „Hoe moet het onderwijs in Suriname ingericht worden ten aanzien van de Nederlandsch-Indische, Britsch-Indische en Chineesche kinderen, in 't bijzonder wat betreft de taal? Is het noodig voor hen afzonderlijke scholen op te richten?”, werd ingeleid door den heer W. D. H. Baron van Asbeck, oud-Gouv. van Suriname, terwijl van praedicties gediend was door de heeren Dr. H. D. Benjamins, oud Insp. v. h. Onderwijs in Suriname, Pater J. F. van Eerd, onderwijzer a. e. bijz. school te Paramaribo en K. van der Meulen, W. I. ond., met verlof.

Inleider voerde aan, dat het groote bezwaar tegen eenheids-onderwijs is het heterogene der bevolking. De oorspronkelijke bewoners waren Indianen. De Europeanen importeerden als werkkrachten negers als slaven, toen bleek, dat de Indianen zich niet tot arbeid leenden. De negers zijn thans te onderscheiden in boschnegers, afstammelingen van gevluichte slaven, districts- en stadsnegers, d. i. buiten en in de stad wonenden. Van 1863 tot 1892 kwamen daarbij de Chinezen, aangevoerd toen door het afschaffen van de slavernij werkkrachten te kort schoten. Later weer Britsch-Indiërs en toen daarvan de aanvoer werd stop gezet Javanen.

Om zich onder elkaar verstaanbaar te maken, wordt zoowel Hollandsch als Neger-Engelsch gebezigt. Hoewel in vele scholen het Nederlandsch als voertaal dienst doet, wordt toch ook op bijzondere scholen de landstaal, Neger-Engelsch, Chineesch en Hindostansch gebezigt. Het onderwijs moet nu leiden tot eenheid. Waar, door de omstandigheden en moeilijke communicatie, bewaarscholen ontbreken, moeten de beginselen

blijven, voor zij verder reizen. Want hier is veel te zien en wel te genieten ook! Hier, in Weltevreden, leeft men wel te vreden. De Hollander heeft daar eendrachtig naar gestreefd en zijn groote eendracht heeft op geen enkel ander gebied zulke goede resultaten bereikt. Want, kennis nemende van den toon van de Pers, zou men geneigd zijn te constateeren, dat van eendracht onder de bevolking — zoowel inlandsch als Europeesch — niet veel sprake is. Die beroemde eendracht dan, heeft intusschen voor 't noodige gezorgd op het gebied van noodzaak en jolijt. Want naast practisch ingerichte woningen en groote comfortabele hotels, zijn er koffiehuizen en restaurants, zooals men die in Nederland en daarbuiten aantreft, met en zonder strijkje, schouwburg, bioscopen, enz. Om kort te gaan, we staan plotseling midden in het Indische leven, in de drukke maatschappij, de oogen-schijnlijk traag zich voortbewegende massa, onder den drukkenden last van het gewicht der oppressieve hitte, die nimmer wijkt, en zoo remmend werkt op de energie van allen, die er leven moeten.

Wel eigenaardig is het, dat de „new-comer”, in Indië wordt hij „baar” (verkorting van „baroe” = nieuw) genoemd, dien hinderlijke last niet direct voelt. Hij vindt 't warm, voelt zich er lekker bij, niet ver Paid als hij in eigen land op dat gebied is en voor de rest praat hij er niet over. Hij kijkt maar rond, naar al het ongewone waaraan zijn oog nog niet gewend is en observeert getrouwelijk, zooals-ie dat in Holland óók deed, de lucht. Aan die gewoonte, den bewoners van alle meer noordelijke aan de zee gelegen landen eigen, zal hij zich eerst na een verblijf van maanden onttrekken, wanneer — bewust of onbewust — in zijn waarnemingsvermogen is doorgedrongen het verschil tusschen Oost- en West moesson. In Indië zou men zeggen: als hij een picol rijst heeft opgegeten, dus de fraicheur van den Totok hem heeft verlaten. Doch is hij eenmaal zoo ver, dan is 't ook uit met zijn beschouwingen van „heerlijke” warmte; dan begint het gepuf en geklaag over de hitte, het geslobber van groote tumblers water, waar-

der Nederlandsche taal in de laagste klassen der lagere scholen onderwezen en in de hoogere klassen daaraan bijzondere zorg besteed worden.

Wij hebben het voorbeeld te volgen van de Amerikanen op Portorico en de Philippijnen en de Belgen in de Congo, die daar Engelsch en Fransch als eenheidsstaal invoerden. In 't Z. van Suriname wonen de Indianen, ten N. daarvan de boschnegers. Door daaraan het onderwijs te geven in het Nederlandsch, bevestigen wij ons gezag.

Verschillende sprekers voerden naar aanleiding hiervan het woord. Mevr. Douariere van Heerdt tot Eversberg—Quarles van Ufford heeft jaren in Suriname gewoond en het land lief gekregen. Spr. acht eenheid van taal noodig om op vreedzame wijze tot ontwikkeling te komen. In Suriname bestaat niet als in Indië adat, doch men stuit op oer-conservatisme. Luiheid wordt door de omstandigheden in de hand gewerkt. Men doet niet meer dan strikt noodig is om in zijn levensonderhoud te voorzien. Op school moet gemoraliseerd worden in den geest van de Engelsche Moral Education League. Men moet van de bevolking werkzame burgers, van de meisjes goede moeders en opvoedsters maken. Dit is onze plicht.

(Een circulaire: „Eisch des tijds, Zedelijk Maatschappelijke opvoeding”, werd rondgedeeld.)

De heer Plat, Surinamer, betoogt de noodzakelijkheid het onderwijs in het Nederlandsch te geven. Men zende goede, behoorlijk gesalarieerde onderwijzers.

Door den Secretaris, de heer De Haan, wordt een schr. voorgelezen, waarin wordt gewezen op het prachtige werk door de R. K. Missie verricht onder de Indianen. Echter is verbetering noodig, aangezien onbevoegde kweekelingen nu onderwijzerswerk verrichten.

Jhr. Six brengt hulde aan de onder de boschnegers arbeidende Herrnhutters, die, hoewel door den oorlog van alles verstoken, het werk toch bleven voortzetten.

Op voorstel van den Voorzitter wordt een telegram van hulde en dank aan de Moravische Broederschap gezonden.

De heer H. J. Jacobs meent, dat aan elke lagere school de aanvangsklassen gebruikt moeten worden om den jongen kinderen het Hollandsch bij te brengen.

Spreker besluit met de volgende stellingen:

1. Geen verplicht bewaarschoolonderwijs.

in heele ijsbergen rondtollen het zakdoek-geveeg over het opgeblazen, immer zweet-klamme gelaat, waarvan de laatste sporen van Hollandsche gezondheid bezig zijn weg te trekken. Dan begint hij Indisch te worden. Maar nu, pas aangekomen, geniet hij nog. Op de ruime, heerlijk koele voor-galerij van zijn hotel ligt hij in gemakkelijke houding zijn morgendrankje te savouereeren en behaaglijk den blauwen opkringelenden rook van zijn cigarette te bestudeeren, met nog, in z'n oog z'n meisje blond van haar en blauw van oog en in z'n hoofd de vrienden in „de kroeg” verscholen achter 'n biertje of 'n catz en mediteerende over dat alles, dat hem nog zoo onmeedoogenloos gevangen heeft. Buiten is het drukkend heet; schreiend zengt de zon op de stoffige, week-geworden asfaltwegen, waarin de hoeven der paarden zijn afgedrukt, blaakt zij op de muren en omheiningen der helwitte huizen. Men ziet er dezelfde wagentjes weer rijden, op zoek naar 'n vrachtje, met een koetsier voorop, die, zijn gummi-beenen onder zich gevouwen, een beeld van groote, heerlijke zorgeloosheid-van-bestaan geeft. Of er jaagt luid toeterend eene auto voorbij, die, in stof gehuld, verdwijnt. Maar hij, meneer Baroe, „kilometert” in zijn heerlijke rust ongelooft veel cigaretten en..... denkt. Hij oriënteert zich om straks zelfstandig te kunnen uitvliegen. Totdat plots — onhoorbaar nader gekomen — aan zijn zijde een inlandsch bediende staat die hem toefluistert: „Toewan, maken soeda klaar.” Hij begrijpt hem volkomen, want hij herinnert zich nog goed van z'n maleische lessen aan boord, die „Poppie”, 't aardige dochttertje van den kolonel, hem „gratuite” gaf, het woord „maken”, eters, en klaar, dat is zuiver Hollandsch. Wat 'n gezellige taal, en hoe gauw leert men die toch. Hij begrijpt nu, dat hij aan tafel moet, de rijsttafel, die om 1 uur genuttigd wordt en hij volgt Kromb, die hem in de eetzaal brengt. Dit hoofddiner van den dag is bij de meesten onzer genoegzaam bekend om niet in eene beschrijving te behoeven te vervallen, alsook de vele aardigheden van sommige oud-gasten om den baroe

GEBR. DIEBEN (Fa C. J. DIEBEN)

Stoomwasscherij „Het Bonte Paard”.

Witte Singel 86 LEIDEN Interc. Tel. 1206

Eerste Electriche Bleek-Inst'allatie.

De wasschen worden in Den Haag afgehaald en bezorgd.

THE PH. VAN OMMEREN CORPORATION OF NEW-YORK

New York, San Francisco (Cal.),
 42 Broadway. 64 Pinestreet.

belast zich met:

Expeditie :: Assurantie
 Opslag van goederen, enz. enz.

Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)

Nadere inlichtingen worden gaarne
 verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Chirurgische
 Instrumentenfabriek
 1/4 LOTH & STÖPLER
 Directeur: H. STÖPLER
 TRANS 1-UTRECHT
 UITRUSTINGEN
 voor H. H. DOCTOREN
 Complete Installaties
 voor Hospitalen
 Fabrikante: Nord Compressor

Laat Uwe woning Electricch Verlichten

(hetzij voor eigen rekening of voor
 rekening der Centrale)

bij de

N.V. Electro-Technisch Bureau

v. h. W. HAAXMAN & Co., 108

gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.

Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.

NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.

ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.

INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

Wed. G. STREITWOLF

Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413

GUMMI SPONSEN
 SPONSEN ZAKKEN
 BADMUTSEN

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve **GOED BROOD**
wordt U een dividend
van **5 0/0** gewaarborgd.

124

VERKRIJGBAAR BIJ: **WILLEM SPRENGER.**
Agent der Gramophone Comp. Ltd.
CARUSO-RECORDS
PASSAGE 46.
DEN HAAG.
75 c. n. 495 c. n.

2. Aan elke school een voorklas.
3. Het taalonderwijs zoo praktisch mogelijk.
4. Invoering der vereenvoudigde spelling.
5. Waar de ouders het wenschen, tevens onderwijs in de taal van het land van afkomst, doch eerst in de hoogste leerjaren, liever nog op de herhalingscholen.
6. In de districten zorge het gouvernement in de eerste plaats voor openbare scholen.

Leerplicht moet worden ingevoerd en vergemakkelijke de vereenvoudigde spelling het onderwijs; verder blijve het strikt neutraal.

Nadat nog eenige sprekers het woord gevoerd hadden, repliceert de Inleider. Spr. betwistte, dat de Surinamers lui zouden zijn; hij heeft zijn eigen werkwijze en werktijd, houdt niet van plantage-arbeid.

Landbouwonderwijs is goed, doch voor schooltuinen voelt spr. niet veel. De jongeren zullen het doen, als de ouderen, door ervaring geleerd, het deden.

Hierop komt aan de orde het vraagstuk: „Onderwijs voor Chinezen in Oost-Indië. Zijn afzonderlijke Gouvernmentsscholen gewenscht”, ingeleid door den heer A. G. de Bruijn, oud-ambt. voor Chin. Zaken in N. I. en gepraeadviseerd door de heeren J. J. L. Duyvendak, Lector a. d. Leidsche Universiteit, het Hoofdbestuur van het N. I. O. G., de heer de Bruijn voornoemd en Ch. H. Th. J. Eijbergen, O. I. onderwijzer.

Inleider zegt, dat het gros der Chinezen in Indië er ingeburgerd is. Men vindt er de peranakans, de ingezetenen Chinees en ter Sumatra's O.-kust de tijdelijke Chinees. Er bestaat groot verschil tusschen de spreek- en schrijftaal. Deze laatste is van 't meeste belang, is echter moeilijk, omdat voor elk woord een afzonderlijk teeken bestaat, en zou op prillen leeftijd reeds moeten onderwezen worden, echter naast het Nederlandsch. Bestaat er voor de Chinezen ter Sum. O.-kust slechts één school, elders vindt men er meerdere met Chineseche onderwijzers. De revolutie in China deed haar invloed ook in Indië gevoelen. Westersche kennis is voor de Indische Chinezen minder noodig. Het onderwijs moet zich aanpassen aan de tegenwoordige behoefte. Het moet hen practisch en sterk maken voor den struggle for life.

De heer Han Tiaano Tjong constateert, dat in de praeadvieszen thans een breeden geest te onderkennen valt, al kan niet alles onderschreven worden. De Chinezen

in Indië hebben kennis van het Chineesch noodig met het oog op de economische en industriële ontwikkeling van China; het onderwijs daarin moet daarom niet bij het Nederlandsch ten achter staan. Maleisch als voertaal is af te keuren. De Indische Chinees wil niet zijn namaak Europeaan, maar ook geen namaak Maleier. Het Nederlandsch is als cultuurtaal voor de Chinezen noodig als sleutel voor het Westen.

De heer van Geuns, oud-ond. eener Holl.-Chin. school, verklaart zich niet voor deze scholen overall. Door de Chinezen toegang te geven tot de Europeesche scholen, gaan de kinderen daar, die voor hun verdere opleiding in Nederland worden voorbereid, achteruit. De Chinezen zijn echter intelligent. Wordt behoorlijk vóór-onderwijs in het Nederlandsch gegeven dan vervalt dat nadeel. Spr. constateerde onder zijne Chineseche leerlingen te Bandoeng geen neiging om Chineesch te leeren.

De Heer de Haan merkt op, dat het onderwijs op de Holl.-Chin. scholen verbeterd moet worden. Meer leerkrachten, aan wie meer vrijheid wordt gegeven. Het onderwijs behoort te beantwoorden aan het doel.

De heer Janssen van Raaij is van meening, dat men de Chineseche beschaving moet eerbiedigen, doch kennis der spreek- en schrijftaal is in het dagelijksch leven niet noodig. Wel moet er later, als Hooger onderwijs in Indië, den Chinezen gelegenheid geboden worden tot classieke literaire bestudeering van hun taal.

De Heer Dr. A. Rivai, wijst er op, dat er evenals voor de Inlanders eene Inlandsche en een Hollandsch-Inlandsche school bestaan, zulks voor de Chinezen óók het geval moest zijn. Hierdoor zou de rassenkwestie worden opgelost.

De praeadviseur de Heer Duyvendak, verdedigde zijn standpunt, dat wanneer dit gewenscht werd, men zich tot het onderwijs in de Chineseche schrijftaal — toch reeds zoo moeilijk — moet beperken.

Mr. Fromberg protesteert tegen het aangenomen autoritaire standpunt. De Chinezen in Indië zullen toch zelf wel het beste weten, aan welk onderwijs zij behoefte hebben. Door de Regeering moeten Chineseche jongelui naar China worden gezonden ter versterking van de betrekkingen met dat land en daarvoor moet het onderwijs in het Chineesch in de hand worden gewerkt.

Het Fotografisch Atelier van A. M. A. SUSAN
is **alleen** gevestigd
Regentesselaan 108, hoek Regentesseplein
TELEFOON 6757.
Men lette op het juiste adres.

BATAVIA SEMARANG SOERABAJA MADERA

A B M

INDISCHE UITRUSTINGEN
VOORDEELIGST ADRES.

AU BON MARCHE
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

juist van datgene veel te laten gebruiken, dat „pedis”, of te wel erg heet is.

Nu loopt men er bijna steeds in, doch 'n baroe met 'n beetje savoir vivre gunt z'n raadgevers het genoegen van hun grap niet en slikt maar. In godsnaam, z'n lippen branden en z'n tong hangt hem haast uit den mond, maar hij heeft gelijktijdig geleerd, dat hij, zooveel mogelijk alles wat rood ziet, moet vermijden. Hij heeft zich voor de eerste maal gestoken aan een distel(tje) van het Indische leven, maar hij weet nu ook — eens en voor goed — waar dat disteltje staat.

Dan, na tafel, gaan de meesten 'n weinig rusten. De totok is echter „'n verschijning” op zich-zelf. Hij doet het niet en gaat, echt-Hollandsch, de straat op. 't Is er haast niet uit te houden, zoo brandt de zon, maar, hij heeft nog geen picol rijst op, dus hij voelt die warmte niet zoo. 'n Gezellige kroeg is er echter niet, althans niet open, vele winkels zijn ook gesloten tot vier uur, zoodat hij om zoo te zeggen met z'n tijd geen raad weet. Zijn uitstapje is dus van zeer korten duur en hij neemt zich voor om morgen ook maar te gaan rusten. Verstandig!

Dan komt de avond. Om zes uur is 't donker, en van zes tot acht is het geschikte uur om uit te gaan. Bij Versteegh, Stam en Weyns, de Bierhal, Elite, en last not least het Oost-Java-restaurant, alle gezellige kroegen met of zonder strijkje, kan hij neerstrijken. Daar is het iederen avond een gezellig va-et-vient van bezoekers, met hunne dames. 'n Heele drukte. Echt Hollandsch.

Met z'n „boat-vrienden”, anderen heeft hij nog niet, gaat hij bij Stam op Noordwijk „'n paitje” (bittertje) drinken. Op het licht-overglansde, ruime terras neergezeten neemt hij de eerste indrukken van den Indischen voor-avond in zich op. Vóór hem — op straat — krioeft het van sado's, nu met lichtjes op, kuierende inlanders, auto's, wandelaars en dit vreemde amalgaam, waaraan het Hollandsche cachet van de Kalverstraat niet vreemd is, doet hem aangenaam aan. Het is druk en beweeglijk wat hij ziet.

maar hij hoort het als een drukte in de watten, het vaak irriterende geroezemoes van de Kalverstraat zoekt hij te vergeefs, als ook een opvallend drukke kout op het terras zelve. Dan, gelijktijdig, dringt het voor de eerste maal tot hem door, dat Indië geen discours heeft. Hoewel hij het mist, hindert het hem niet, doet het hem, voor 't oogenblik, zelfs streelend aan en hij concludeert, dat 't zeker bij het klimaat behoort. Zoo is het. Het klimaat legt, als van zelf, het zwijgen op. En de Hollandsche filosofie van het bekende: Spreken is zilver, maar z w i j g e n i s g o u d, ziet hij hier in een Oostersche omlijsting gevat.

Tegen 8 uur gaat hij naar het hotel terug om te dineeren. De Hollandsche tafel! Hij juicht, want hij heeft Hollandschen honger..... nog. En als dan, na tafel, de lust om 'n avondwandelingetje, b.v. het Koningsplein om, dat rond 1 uur gaans is, niet ontbreekt, maakt hij ook kennis met de na-avondstemming, den Indischen tropen-nacht. En onder de zware boomen, de nog lauwe lucht inhaleerend, komt een schoonheidsbesef over hem, dat in Holland maar zelden gekend is. Want boven hem strekt zich de diep-blauwe tropen-hemel uit, donker als een lijk-wade, bestikt met rijke pracht van groote zilveren sterren. Zwaar hangt het groen, dat roerloos als een decor hem omgeeft. Trams rijden niet meer; 'n enkele auto nog, die even toefert, snelt hem voorbij en zoo nu en dan de melancholieke roep van een inlandschen saté-verkooper, dringt slechts tot hem door. Heel verre, zacht-monotone geluiden komen tot hem, een niet te ontwarren klankzee en in z'n verrukking fluistert hij tot z'n meisje-in-herinnering: Entend-ma chère, entend, c'est la douce nuit qui marche. De woorden van Baudelaire, die hij tot de z'ne gemaakt heeft.

P. J. ZÜRCHER Jr.

Firma Gez. DE GRIJS
BOTERMARKT 24 - LEIDEN - TELEF. 1322

Specialiteit in
Uitzetten en Luiermenden

J. P. FLECK - Utrecht
Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078

COMPLETE WONINGINRICHTINGEN
Behangerij Stoffeerdery
... Matrassen en Beddenfabriek

ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

Adverteeren doet verkoopen.

Zeebaboe's en Jongens beschikbaar.

Te bevragen in „PERSINGGAHAN”
Advies-Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
v. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

Mr. Abendanon merkt op, dat ook vroeger reeds pogingen in het werk waren gesteld, om Chinese scholen op te richten, doch deze mislukten. Thans komt die drang opnieuw. Men moet nu het belang van het Chinese kind en dat van de Regeering in 't oog houden, doch deze kunnen samengaan. Men ziet nu over en weer Europeanen, Chinezen en Inlanders van alle drie soorten scholen, Europeesche, Hollandsch-Chineesche en Hollandsch-Inlandsche gebruik maken. Dit nu is een vingerwijzing. Wij moeten komen tot de eenheidschool. Bij eene herziening van het Regeerings-Reglement, moeten de bewoners van Indië niet meer in groepen onderscheiden en verdeeld worden, doch zijn allen één, en gelijk op, ook in 't onderwijs! (Applaus).

Tweede Dag. Donderdag 23 October.

De Voorzitter opent de vergadering en deelt mede, dat er een telegram van dank is ontvangen van H. M. de Koningin en Z. K. H. den Prins der Nederlanden. Bij het congres hebben zich aangesloten de Bond voor Fröbelonderwijs, de Vereeniging van Christelijk Onderwijs voor de Inlandsche Bevolking in Indië en de Ver. voor M.U.L.O. Ook aan de R. K. Missie in Suriname, Paters van het Heilige Hart te Tilburg, zal een telegram van hulde worden gezonden.

Daarna kwam aan de orde: „Hooger onderwijs in Ned. Indië en de voorbereiding daartoe”, ingeleid door Dr. C. J. Vinkesteyn, Insp. der Gymnasia, terwijl van praedadvies hadden gediend de Heeren Dr. E. Bonebakker, oud-Dir. der H.B.S. te Semarang, Dr. Ph. Kohnstamm, Hoogleraar te Amsterdam, Mr. J. A. Nederburgh, oud-Pres. v. h. Hooggerichtshof in N.-I., W. K. Tehupeiry, Gouv. geneesheer in N.-I., met verlof, Dr. N. J. Krom, oud-Chef v. d. Oudheidk. dienst in N.-I. en het Hoofdbestuur van den Prinsenbond.

De Inleider betoogde, dat in Indië herhaaldelijk pogingen aangewend zijn om klassieke onderricht ingang te doen vinden, welke echter faalden. Slechts via de H.B.S. en het Staatsexamen werd den Indiërs de toegang tot de Ned. Universiteiten geopend. Een in 1915 ingestelde commissie was voor de stichting van een specifiek Indische school, waarin ook plaats voor Indische cultuur, zooveel mogelijk aanpassend aan Indische toestanden en behoeften.

Dit voorstel had in Ned. de sympathie, doch verzet er tegen kwam van de zijde van het M. O. in Indië. De Regeering gaf een wenk rekening te houden met de bestaande toestanden, d.i. de M.U.L.O.'s, die gereorganiseerd werden. De commissie stelde voor, naast de M.U.L.O.'s een afzonderlijke middelbare school te hebben, aanpassende aan de behoeften der Europeesche bevolking, voorbereidende voor de Ned. Universiteiten. Voor 1920 zijn voor de Westersche klassieke afdeling 52 leerlingen ingeschreven. Echter bestaat in Indië den drang naar een eigen Universiteit. Dit vraagstuk is door den G.-G. commissariaal gemaakt. Alle praedadviseurs, behalve de Heer Bonebakker, zijn voor zoo'n Hoogeschool. Men zij echter voorzichtig met de toelating, lichte niet de hand en stelle hooge eischen aan de voorbereiding. In 1922 zullen de eerste studenten daarvoor voorbereid zijn; men zij dan klaar hen in Indië verder te doen studeeren.

Mr. Abendanon achtte Indië rijp voor eene Hoogeschool. Zijn er geen onderwijskrachten genoeg, dan behoort Nederland bij te springen. 30 tot 40 Nederlandse Hoogleraren begonnen hun loopbaan in Indië. Brengen die Nederlandsche hoogleraren er kennis, veel kennis zullen zij er ook van meebrengen, Nederland ten nutte.

Zal de Hoogeschool beginnen met eene Medische en eene Juridische faculteit, dan zal op deze laatste het Romeinsch recht onderwezen moeten worden, als sleutel voor Westersche rechtsbegrippen, overigens moet het geen nabootsing zijn van de studie hier. Een na-deel van het studeeren van Indische jongelui in Nederland is, dat er zooveel schipbreuk lijden op de zee der Westersche wetenschap.

Prof. Boeke acht Indië nog niet rijp voor eene Hoogeschool. De kwestie moet eerst grondig worden voorbereid. Een Indische Universiteit moet goed zijn, op breedte grondslag. Men moet eerst zien, hoe de voorbereiding tot en aansluiting met de Ned. Universiteiten werkt.

Dr. A. Rivai, acht de kwestie van eene Indische Hoogeschool eene van Indisch nationalen aard, waarmede sociale en economische belangen in nauw verband staan. Indië heeft recht op in alle opzichten goed onderwijs. De Regeering begint zich in de goede richting te bewegen.

De studie in Nederland vervreemdt de jongelui van Indië. Willen zij na volbrachte studie daar heen gaan, om hun gezichtskring uit te breiden, dan is daar niets tegen, maar in Indië moet een intellectuele kern ge-

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS. WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.
Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw,
Piet Heinplein, Tel. ¹⁵⁸⁷₁₅₈₈

vormd worden voor de behoeften daár. Dit wordt door de studie in Nederland niet bereikt, men blijft er lang hangen, omdat men 't er prettig vindt.

Dr. Terburgh zegt, dat in Indië een zeer groote behoefte aan geneeskundigen is. Hiervoor is eene Medische faculteit noodig, al zal de school niet dadelijk uitblinken, ze zal zich ontwikkelen. Echter men vatte aan. Waar thans een 50-tal jongelui met studiebeurzen naar Ned. zullen gaan, is dat het bewijs, dat het moment voor een Universiteit in Indië gekomen is. De Westersche wetenschap moet plaats maken voor de Oostersche. Echter de Indische Universiteit zij geen proefkonijn, het onderwijs moet gelijkwaardig aan dat in Nederland zijn. Maar men beginne gebruik te maken van de beschikbare krachten, tot het desideratum zal zijn bereikt.

Mevr. J. S. R. Baerveldt-Havers zegt, het Oosten ontwaakt, het stichten eener Hoogeschool is een dure plicht en recht. Deze H. S. moet voor ieder open staan, ook voor Europeanen. Toch wil men eerst nog het middelbaar onderwijs uitbreiden. Neen, begint! Er is te kort aan onderwijskrachten, doch er zijn er genoeg in Nederland, als de Regeering niet star volhield aan leeftijds grenzen en bevoegdheden. Waarom weigert men leerkrachten, terwijl er zoo'n behoefte is? Ook door detacheren, over en weer, zou in de behoefte kunnen worden voorzien.

De Heer Han Tjauw Tjong verwijt Prof. Boeke, dat deze den toestand der Indische studenten in Nederland niet kent. De noodzakelijkheid van een Indische H. S. behoeft niet meer betoogd te worden: deze bestaat! Reeds de lagere school behoort neutraal, daár het onderwijs geunificeerd te worden en aansluiten bij het M. O. Echter op de Ind. H. S. moet plaats zijn voor Oostersche wetenschappen.

Mas Samsi Sastra Widagda, pleitte voor eene volledige universiteit, met die faculteiten, welke Indië noodig heeft, echter geen Latijn.

Dr. Bonebakker verklaart geen tegenstander van eene Indische Universiteit te zijn, alleen achtte hij den tijd nog niet gekomen. De volksbelangstelling moet opgewekt worden b.v. door volksuniversiteiten met reizende leeraren. Deze gaan na of degenen, die eenige cursussen gevolgd hebben, geschikt zijn voor eene volledige universitaire opleiding. Echter niet alleen Oostersche cultuur, ook Westersche. Het Oosten en Westen moeten elkaar ontmoeten en zullen dan blijken dichter bij elkaar te staan dan men denkt.

Prof. Dr. Kohnstamm verklaarde, dat als Indië inderdaad is ontwaakt, hij de Universiteit in Indië beschouwde als een middelpunt van nationale cultuur. Men, die nog aarzelen in Nederland, wees hij op de Vlaamsche beweging. Een H. S. is noodig, omdat zij is eene rechtvaardige eisch der Indonesische bevolking, onze plicht is aan dien eisch tegemoet te komen.

Mr. Nederburgh heeft het vraagstuk praktisch bekeken en is van oordeel, dat in Indië op 't oogenblik behoefte is aan rechtskundig H. O.

De Heer Tehupeiry dankt Prof. Kohnstamm voor de sympathieke wijze, waarop hij de nationale gevoelens der Indonesiërs heeft tot uiting gebracht. Hij wijst op de rassche ontwikkeling, met welke ontplooiing de Regeering rekening moet houden en het gebruik van nieuwe krachten aanmoedigen. Door de snelle ontwikkeling staat de Regeering steeds voor tekorten; thans vooral ook aan Europeesch gevormde artsen. Heeft men geen Europeanen, dan leide men Inlanders op, doch met Europeesche vorming. Door de S.T.O.V.I.A. om te zetten kan reeds veel bereikt worden.

Ook de Heer Dahlan Abdoellah pleitte warm voor eene Indische Universiteit.

Na duplieken van Prof. Boeke en Dr. Rivai ontwikkelde de heer Rottier zijn bezwaren tegen het verwaarloozen van het Javaansch bij het voorbereidend onderwijs.

De heer Vinkesteyn betoogt, dat, gelet op het tweeledig karakter van de school, er geen sprake van kan zijn, dat overal de moedertaal, het Javaansch, wordt geleerd. Het verzet tegen het program der commissie laat zich verstaan, als men weet, dat degenen, die in politiek en in levensbeschouwing zeer vooruitstrevend zijn, vaak aartsconservatief zijn ten opzichte van het onderwijs.

Mr. Abendanon zegt, dat eene Universiteit noodig is om te geven wat het volk begeert. Spr. wijst er op, dat in Britsch Indië binnenkort 13 universiteiten zullen bestaan, op 300 miljoen inwoners. Al moet men in Indië met slechts 30 miljoen inwoners rekening houden, laat men deze dan ten minste één universiteit geven.

Spreeker stelt namens het bestuur voor een commissie te vormen, die nader de faculteiten van de hoogeschool, welke men noodig acht, zal bestudeeren, en een rapport zal uitbrengen.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestiblen en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuisbezorgd.

Vraagt Prijscurant Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Toko Samoea Ada

JOH. H. MOHRMANN 80

Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30

Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Ontvangen en volgende
week leverbaar:

Mie
Goela djawa
Assem
Kroepoek oedang
Ketjap Benting I
Kemi.inoten
Laos
I Kan Spat
Gelassie
Temoe Lawak

Orders s.v.p. nu reeds inzenden.

N. V. MEUBELFABRIEK V/H LE COINTRE & CO.

Ameubementen
Betimmeringen
Gordijnen
Tapijlen

Modelhuis: Oude Molstraat 32
'S-GRAVENHAGE

GEBRS. VLES - LEIDEN

Kleermakerij

BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393

Steeds de nieuwste
Engelsche Stoffen

Uitrustingen voor Indië

..... Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O. Jongens en Meisjes
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium.
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar. Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60,- tot f 100,- per jaar

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Pension FRISIA
 Jan van Goyenstraat 47 - NIJMEGEN
 Pension vanaf f 4.- per dag.

Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij
 VAN DIJK & Co. EINDHOVEN EN BRUSSEL
 Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en van H. M. de Koningin van Rumenië; eertijds van H. M. Koningin Sophia.
 OPGERICHT 2 AUG. 1853.
 Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam.
UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
 LUIERMANDEN.

CHIRURGISCHE INSTRUMENTENFABRIEK
MARTIN LOTH
 210
 Westerstraat 14 UTRECHT (Holland)
 SPECIALITEIT Complete Installatie van Operatie-, Sterilisatie- en Verbandkamers, Instrumentenkisten voor schepen, Plantages en Mijnen
 Export O. en W. Indië, Z.-Afrika - Catalog. op aanvraag

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”
 Amsterdam
 72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.
 Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

Het congres vereenigt zich met dit voorstel en laat aan het bestuur de te nemen maatregelen over. Het debat wordt gesloten.
 A. J. GOOSZEN.

Chineezen Vereeniging „Chung Hwa Hui”. 1)

Zondagavond 19 October j.l., hield Mevr. Dr. Aletta H. Jacobs in Restaurant Riche voor deze Vereeniging eene causerie over „Indrukken van de vrouwenbeweging in China”.
 Spr. zeide er eerst tegenop gezien te hebben om als Europeesche te spreken voor Chineezen over de vrouwen in China. Waar echter het meerendeel der hoorders(essen) uit Indië kwam en China niet persoonlijk kende, hetgeen met haar wel het geval was, nam zij de uitnoodiging aan.

Toen spr. er in 1912 reisde, was juist de revolutie uitgebroken en verkeerde het land, zonder wetten en parlement, in groote gisting. Dank zij goede introducties werd tot zelfs in het binnenland doorgedrongen en kennis gemaakt met de groote politieke vereenigingen van het intellect en voorloopige parlementen, waarin zelfs vrouwen zitting hadden. Door den invloed der Amerikaansche zending zijn zeer vele vrouwen intellectueel ontwikkeld, treden op als onderwijzeressen, verpleegsters, enz., zijn zelfstandig. De grootste misstand in de Chineesche maatschappij is de polygamie. Alleen de wettige vrouw heeft recht op haar kinderen, en zelfs op die der bijwijven; deze kunnen naar believen verstooten en zelfs verkocht worden. Dan volgt de meisjeshandel. Een dochter heeft geen waarde, immers alleen de zonen kunnen zorgen voor de geesten der voorouders. Reeds op zeer jeugdigen leeftijd worden de meisjes der moeder ontrukkt en moeten allerlei werk verrichten, gaan van hand tot hand, tot ze zelf niet meer weten van waar ze stammen. Mishandelen dier kinderen is verboden. Maar waar moet men dan met die kinderen heen? De Amerikaansche zending ontfermt zich over velen.

Spr. schetste de vrouwenbeweging in Canton, Shanghai, Nanking en Peking. In de laatste plaats was een groote strijdvaardige vrouwenvereeniging, goed georganiseerd, met eene groepsgewijze verdeling van het arbeidsveld. Deze wilde afgevaardigden naar de Vergadering van den Wereldbond voor Vrouwen zenden. Door den oorlog kon dit niet, doch werd een zijden vaandel gezonden. Haar strijd hielp haar niet, ze kwamen niet in het Parlement.

Mr. Fromberg brengt spr. hulde, doch deze liet te zeer de schaduwzijde zien. De vrouw als moeder staat in China hoog. De wet schrijft monogamie voor; polygamie is ontwaarding. Nieuwe wetten staan te worden uitgevaardigd, met monogamie als basis, waarbij de vrouw grootere rechten dan hier zullen worden toegekend.

Andere spreeksters en sprekers vragen hoe het mogelijk is, dat als de vrouw zoo achteruit gezet wordt, zij zich op politiek gebied zoo kon doen gelden.

Spr. repliceert en licht toe, dat er zeker een kern van intellectuele en zelfstandige vrouwen bestaat, maar dat is niets op de massa. De Chineezen beschouwen ons als Westersche barbaren en vinden veel van hetgeen wij doen, vreemd, onbehoorlijk en onhygiënisch. Op het punt van medezeggenschap in de maatschappij streeft de Chineesche vrouw belangrijk naar voren.

Een warm applaus bracht spr. hulde en dank.
 G.

1) Door plaatsgebrek eerst thans geplaatst.

„DE BIJENKORF”
 :: Lunch- en Tearoom ::
 Koude- en Warme Schotels
 WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

Het meest aan te bevelen
INDISCH RESTAURANT
 LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG
 Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.
 Uitsluitend Indische Tafel.
 Directeur: J. VAN GEEMERT.

Parkhotel
 van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
 EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
 Centrale Verwarming, Electric Licht, Baden, Rustige ligging.
 Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Het sedert 1911 gevestigde
Indisch Restaurant „Waroeng Djawa”
 Kortenaerkade 10, Den Haag, Tel. 4882
 heeft geen filialen.
 UITZENDING VAN DINERS.

Hotel VAN DEN ABELEN
 SCHEVENINGEN
 Het geheele jaar geopend.
 Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen
 Aanbevelend, P. ENGELS.

Maison van Wijk
 Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665
 UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90
 Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van Dejeuners, Dinners en Soupers.
 KOUDE EN WARME SCHOTELS. J. H. M. KOETS

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
 Salon de Rafrâchissements
 NOORDEINDE 44 DEN HAAG

N.V. Autogarage „CITO”
 Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290
Luxe Verhuur-Auto's

van O. en W. een eigen opinie te ontzeggen. Ik ben mij niet bewust deze inconsequentie te hebben begaan. Integendeel, ik vraag voor iedereen in elke omstandigheid het recht zich zelf te mogen zijn, zoowel voor den ambtenaar als voor den officier, als voor den mandaathouder van 't Hoofdbestuur van O. en W. Ik ga daarbij van 't standpunt uit, dat ieder steeds moet weten te onderscheiden wat hij als ambtenaar, als officier, als mandaathouder in opdracht heeft te zeggen of behoort te doen en datgeen wat hij als particuliere opvatting wenscht in 't midden te brengen.

De heer Gooszen had in zijn pleidooi te Utrecht juist ten onrechte ontkend, dat naast de plichtsvervulling als waardigheidsbekleeder voor iedereen de vrijheid van den burger behoort te worden hoog gehouden. Hierover loopt 't verschil tusschen hem en mij. Het doet mij tot zekere hoogte, dus genoeg dat hij, bij dezelfde gelegenheid waar hij die stelling uitsprak, aan eigen persoon het onhoudbare van de door hem aanbevolen zelfverloochening ondervonden heeft. Ik vlei mij hierdoor met de onderstelling en het geloof, dat de heer Gooszen, indien het er op aangekomen ware, zelf niet genegen gebleken zou zijn om zijn burgerlijk stemrecht voor een paar honderd gulden (belasting) prijs te geven, ware hij als officier voor die keuze gesteld.

GEORGE NIJPELS.

Slotwoord aan den Heer Nijpels.
 Aan het vorenstaande wensch ik slechts toe te voegen, dat het niet gaat om het al dan niet betalen van belasting en als zoodanig een kies- en zelfs stakingsrecht te koop, doch het brengen van een hoog zedelijk offer aan den Staat, verre, zeer verre, staande boven het materiele offer van het storten van enkele belastingpenningen.

Waar dit onderscheid blijkbaar niet wordt gevoeld, acht ik verder debat overbodig.

A. J. GOOSZEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Onze Koningin.
 Lord Henry Brougham, de Engelsche staatsman, zeide in een van zijne redevoeringen, sprekende over Koningin Victoria:

„I would not surround our young Queen's throne with fortresses and troops, or establish it upon the triumphs of arms and the trophies of war — no, not I!

I would build her renown neither upon military nor yet upon naval greatness; but upon rights secured, upon liberties extended, humanity diffused, justice universally promulgated.

In Alliance with such virtues as these I would have her name descend to after ages.”

In een hoofdartikel, gewijd aan H. M. de Koningin, neemt de „Java Bode” dit gezegde over en vervolgt: „Niet in krijgsgroem of overwinningstriumfen zal de naam van Koningin Wilhelmina voortleven, maar omdat de periode van haar Regering zich kenmerkte door verzekerde rechten, uitgebreide volksoorlogen, algemeen verbreide menscheelikeid en algemeen verkondigde gerechtigheid. Daarom kunnen wij zeggen tot onze Koningin, de woorden, die eens Prins Willem de Zwijger deed richten tot Koningin Elisabeth: „Sub umbra alarum tuarum postegimur.” (Onder de schaduw uwer vleugelen worden wij beschermd).”

Zondagsrust en trouwverbod in de Cultures.

In Deli is een actie voor deze zaak. Ook de pers op Java neemt desbetreffende artikelen op. In een „Richtlijn” schaarde de „Loc.” zich aan de zijde van hen, die Zondagsrust eveneens in de cultures bepleiten.

Het „Comité tot verkrijging van Zondagsrust en tot opheffing van elk trouwverbod op Sumatra”, heeft een manifest toegezonden aan alle directies en hoofdadministraties van cultuur-maatschappijen op Sumatra's Oostkust. Het keert zich tegen twee misbruiken: het werken op Zondag, en het belofsel — hetzij direct, of indirect — voor de assistenten om kort na hun komst in Indië te huwen.

Het comité zegt daarin, dat de wekelijksche rust-

C. P. A. NICOLAI
 DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057
 hoek Valeriusstraat.
 Specialiteit in Heeren-Modeartikelen
 Ruime keuze. Nieuwste Modellen.

Tel. 4060 - Haag - **MAISON VAN RIJN** Meer malen BEKROOND
CUISINIERS
Prins Hendrikstr. 28 - DEN HAAG - v. Galenstraat 43
Dejeuners, Dinners, Soupers, etc. Hors d'Oeuvres
Varié, Mayonaises, -alade's, Koude en
Warme Schotels, enz. enz.
Meest Gerenommeerde Inrichting hier ter Stede.

Tarief Dinners

Dinners à f 0.90
Vleesch
Groenten
Aardappelen

Dinners à f 1.10
Vleesch
Groenten
Aardappelen
Toespijs

Dinners à f 1.60
Vleesch
Groenten
Aardappelen
2de Vleesch, Visch
of gevogelte
Compôte
Toespijs

Hoogst zindelijk bereid, van de beste ingrediënten, aan huis bezorgd

Met bijlevering van SOEP worden de prijzen met f 0.25 verhoogd.

COUPONBOEKJES

verrijgbaar voor 24 Dinners tegen Gereduceerde Prijzen.
24 diners à f 0.90 f 20.50, 24 diners à f 1.10 f 23.—
24 diners à f 1.60 f 37.50, 24 porties soep . . . f 5.—
Speciaal Gesoigneerde DINERS met uitgebreid MENU
f 2.50 p. couvert.
Menu op aanvraag verkrijgbaar.
Verzoeken bussen te weigeren met verbroken controle-sluiting.

dag een instituut is, dat over de geheele wereld in elke geordende maatschappij als een onbetwistbaar recht wordt erkend. In het hoofdstuk, regerende de arbeidsovereenkomst van den a.s. Volkerenbond, is voorgesteld de aanvaarding in het algemeen van een wekelijkschen rustdag van 24 uur minstens. Het comité erkent, dat de moeilijkheid, die zich in de tabakscultuur in den planttijd voordoeft zóó groot kan zijn, dat er gedurende drie maanden van rustdagen weinig komen kan. Maar in de negen overblijvende maanden gelden deze bezwaren niet. In den planttijd ware allicht ook nog iets in deze richting te bereiken, mits men de noodzakelijkheid van een wekelijkschen rustdag maar erkennen wil.

Het comité erkent gaarne, dat een feitelijk trouwverbod, zooals dit vroeger voor vele assistenten bestond, niet meer geldt. „Maar bepalingen, op Sumatra's Oostk. bijna algemeen van kracht, maken, dat men zou kunnen spreken van een verkapt trouwverbod. Deze bepalingen, die een smet werpen op de cultures, dienen te vervallen, moeten in elk geval zóó gewijzigd worden, dat de jonge man, die hier als assistent voet aan wal zet, het vooruitzicht heeft op de mogelijkheid om na een diensttijd van hoogstens één jaar, die als proeftijd kan worden beschouwd, zijn aanstaande vrouw te doen uitkomen op kosten der maatschappij, in wier dienst hij arbeidt. Met het vooruitzicht op die mogelijkheid zal hij sterk staan tegen de verleiding om zich te begeven in concubinaat, of te vervallen tot andere, nog ergerlijker dingen. Het is een gruwel, dat jonge menschen jaren lang gedwongen zijn, de eenzaamheid van het kebonleven te doorworstelen, zonder dat het hun mogelijk is, in het huwelijk te treden. En de ervaring wijst uit, dat het schier niet doenlijk is, staande te blijven. Dat men zulke toestanden, die jonge levens niet alleen zedelijk maar ook geestelijk onlaag sleuren, kan laten voortbestaan, is ons een raadsel. En het is dan ook in naam van de religie niet alleen, maar ook in den naam van de algemeen geldende opvatting der moraal, dat wij een krachtig protest doen hooren en durven eischen, dat hieraan ten spoedigste een volslagen einde kome. Trouwens, wij zijn overtuigd, dat een regeling, die de assistenten in staat stelt spoedig na hun komst in de cultures een behoorlijk huwelijk aan te gaan, ook de maatschappijen ten goede zal komen, zooals door voormannen volmondig wordt erkend.

Het comité is overtuigd, dat de vervulling van deze beide rechtmatige eischen finantieel bezwaren zal meebrengen. Ook andere bezwaren wil het niet wegdoezelen, doch het mag en kan zijn oog niet sluiten voor de groote moreele en geestelijke verliezen, die geleden worden onder de thans van kracht zijnde bepalingen. De wel eens aangehaalde winstderving kan nimmer als reden worden aangevoerd om een recht te onthouden.

Het „N. v. d. D. van N.-I.“ en het „Soer. Hbl.“ nemen een artikel op van een geëmployeerde over „Zondagsrust voor planters“. Waar het over en weer geschiedt over dit onderwerp in het Bondsblad voor Cultuur geëmployeerden uitsluitend door de geëmployeerden-zelf gelezen wordt, riep hij de hulp in van de pers om de planters te steunen in hun streven. Schr. zegt o.a.: Wat zou een vrije Zondag niet veel verandering brengen in onzen toestand. Een dag in de week zich los te kunnen maken van dat inspannend in de gaten houden van vriend Kromo, één dag zich geheel te kunnen gaven aan huisgezin, aan eigen genoegens. „Ons streven is een eerlijk streven, een rechtvaardig streven, een zedelijk gebod en... een gemakkelijk te vervullen wensch.“

Indische Tooneelliteratuur.

In het „Bat. Hbl.“ vertelt mr. Thomas welk doel hij in de eerste plaats voor oogen had met het schrijven van het Indisch blijspel „Nedda“ en het treurspel „Gedecoreerd“, een Indisch bestuursdrama, opgedragen aan den heer G. M. Hekkelman:

Er bestaat zoo goed als geen degelijke Indische tooneelliteratuur, waarin het leven zooals de Indiër,

in den ruimsten zin genomen, het in Indië meeleeft, doorleeft en uitleeft. Tot zijn onvergankelijke eer zij nadrukkelijk gezegd, dat de eerste steen van het Indische letterkundige gebouw in Indië gelegd werd door den heer H. van de Wall. „Hij is de eerste Nederlandsche tooneelschrijver geweest, die vaak met meesterhand een greep in het rijke Indische leven heeft gedaan en, neergedaald uit de eenzame hoogten van studie en overpeinzing, de roerselen der Inlandsche volksziel in den kostbaren steen der dramatische kunst heeft uitgehouwen.“

Mr. Th. wil aan den opbouw van den tempel der Indische dramatische kunst medewerken en vervolgt: „Mogen anderen ons voorbeeld volgen en naar best kunnen, trachten mede te werken tot het stichten van een eigen Indische tooneelletterkunde! Hier, in deze gewesten, zijn genoegzaam dichterlijk intellect en gevoel aanwezig om wat het leven geeft, op artistieke wijze op het toneel weer te geven. Maar zij sluimeren, dat dichterlijk gevoel en intellect! Totdat de tooverstaf der Muzen ze beroert! Dan zullen zij ontwaken en met den krachtigen lentedrang der jeugd hunne wicken frisch uitslaan om heer! en trots op te zweven naar zulk een hoogte, dat Indië ook op letterkundig gebied niet langer ondergeschikt is, doch nevensgeschikt wordt aan Nederland. Ook op dit gebied der Schoone Kunsten worde Indië een waardig deel van Groot Nederland!“

Overheid en Inlandsche feestelijkheden.

Door den procureur-generaal is een rondschriften gericht aan de hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur, naar aanleiding van het hem ter oore komen van het weigeren van verlof tot het houden van zekere Inlandsche openbare feestelijkheden of vermakelijkheden, als aangegeven in Art. 510 van het Wetboek van Strafrecht, hetzij uit zedelijkheids-overwegingen, hetzij om den Inlander niet in verleiding te brengen zijn bezittingen te verspillen.

In dit schriften staat o.a.: „Weigering van feestelijkheden op grond van genoemd artikel is derhalve door den wetgever alleen toegelaten, indien ter plaatse uit politieel oogpunt het bijeenkomen van veel menschen in het openbaar ongewenscht voorkomt. De zorg der overheid kan ten deze uiteraard niet verder gaan dan in de bedoeling des wetgevers heeft gelegen.“

De „Loc.“ schrijft hierover: „Bovenstaand rondschriften bewijst, dat de taak der overheid als voorgedragen der Inlandsche bevolking in haar dagelijkse doening van lieverlede als geëindigd wordt beschouwd. Terecht.

Zooals niemand sterk in 't leven zal komen te staan, voor wie van der jeugd af alle steenen des aanstoots worden weggewenteld, zoo groeit geen volk tot zelfstandigheid, dat in al zijn doen en laten wordt bemoeid door een al te welmeeneude overheid.

Langs den weg van onderwijs en opvoeding in theorie, en daarna door het leven zelf in de praktijk, moet de Inlander leeren de juiste grenzen te kennen van zijn vermaak en ontspanning.

Wat er dan nog ontbreekt, dat mogen de Inlandsche organisaties tot volksopheffing ter harte nemen.“

De bevolking in de Preanger en de S. I.

Iemand, die de bevolking der Preanger dóór en dóór kent, en door zijn vele reizen in dit gewest daarmede in geregelde aanraking blijft, haar vertrouwen geheel heeft weten te winnen en zelf een scherp oog op de menschen heeft, deelde aan den red. corr. van het „Soer. Hbl.“ o.a. het volgende mede:

„Zelden heb ik een merkwaardiger ommekeer in het innerlijk geloof van een Inlandsche bevolking gezien, dan zich hier sedert medio Juli heeft voltrokken. De Sarikat Islam had hier — dat zal u misschien verwonderen — lang niet overal wortel geschoten; er was juist een merkwaardig onderscheid in de mate, waarin de denkbeelden der z.g. Jong Indiërs hier ingang hadden gevonden. Had men

Firma H. RAHR, Utrecht
ACHTER ST. PIETER 4 - TELEFOON 443
OPGERICHT 1835.

Piano- en Muziekhandel.

H. van Dooren & Cie
Modes en Bontwerken

's-Gravenhage
Plaats 20

Amsterdam
Utrecht

Restaurant VAN DER PIJL

147 PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant

„Central“

De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ

geeft weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme

Afternoon-Tea-Concerten

door het ensemble

WILLY HONSBEEK & Co

Hôtel „de Oude Doelen“

Pavillon „Oude Doelen“

DEN HAAG - SCHEVENINGEN

Restaurant de tout premier ordre.

*Thé Concert - Diner Concert
Soupé Concert*

American Bar

Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag

Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Dinners, Soupers
Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

Tel. Interc. H 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15

's-GRAVENHAGE

Fabriek van 144

FORNUIZEN

met toebehooren
voor Hotels,
Restaurants,
Gestichten, enz.

Fa P. J. MEIJ & ZON Wassenaarsche-
Hoffleveranciers straat 1, 3, 5,

SCH. VENINGEN
Telef. Interc. 466

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 100.000.000.-
(t. w. : kap. f 75.000.000.- en reserve f 25.000.000.-)

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes Coolsingel Delfshaven Feijenoord Schiedam Vlaardingenv.	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
--	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Boreulo Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Fraeeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Schagen Schoonhoven Sliedrecht Sneek Stadskanaal Ternuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Vaemendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
--	--	--

**DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND**

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.

Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
EDAM, HILLEGOM, HOOFD-
DORP, LISSE, PURMEREND
IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.-

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

Safe-Inrichting.

CENTRALE BANKVEREENIGING

Molenstraat 21a - 's-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481

RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.

Met 1 da opzegging	3	0/0
Met 3 maanden opzegging	3 1/2	0/0
Met 1 jaar opzegging	4	0/0

Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.
ADVIES BIJ BELEGGING.

ONDERLINGE LEVENSVZERZEKERING VAN EIGEN HULP

Hoofdkantoor: 's-GRAVENHAGE, Kortenaerkade 3. Bijkantoor: BATAVIA, Passer Pisang.

Verlaagde Indische Tarieven met Aandeel in de Winst.

Vraagt deze tarieven en gij zult Uwe levensverzekering sluiten bij de O. L. v. E. H.

hier een district, waarin de voormannen konden bogen op een volkomen succes, vlak daarnaast werd er een aangetroffen, waar men van de leiders, die per auto kwamen aanzetten, en trachten leden te werven niets, maar dan ook niets, moest hebben. Beter had ik gedaan van bergruggen te spreken, in plaats van districten, want nergens is de saamhorigheid zoo sterk als van het volk, dat een zelfden bergrug bewoont. „Ook al loopt daar een bestuursgrens overheen, het volk, van dezelfde bergruggen toont zich in zaken als deze solidair, als één familie bijna, in den geest als in de Padangsche boyenlanden door het matriarchaat. Sommige bergruggen zijn geheel S. I.-gezind, daarnaast liggen er andere, die van hun gedoe niets willen weten.

Waarom dit toe te schrijven is, weet ik niet precies, doch na de geschiedenis in Lelès, toen het gouvernement daar met kracht was opgetreden, drong het verhaal van het gebeurde onmiddellijk tot in de verste desa's door; overal werd natuurlijk de houding van het Gezag gecommuniceerd, en toen, toen bleek direct, hoe zwak inderdaad de positie van den S. I. hier buiten de groote plaatsen was. Waar de leiders in de desa's trachten het volk tegen de regeering op te zetten, werden ze van dit moment af stilzwijgend aangehoord, en wanneer de kerels dóórgingen hun meeningen te verkondigen, en de bekende S. I.-leugens te propageeren, waarbij de sultan van Turkije nog altijd opgeld doet, dan gebeurde het vaak, dat een eenvoudige inlander van een anderen „bergrug", die tijdelijk in „den vreemde" vertoefde, het woord nam en zijn landgenooten bezwoer, om niet mee te doen aan het verzet, dan was het regel, dat het woord van zulk een eenvoudig man dieper doordrong dan de ophitsende taal van de vreemdelingen of van de in hun eigen desa's vroeger bekeerden; dat na kort beraad, in de desa-woningen zelf, buiten koempoelans (vergaderingen) om, geheele bergruggen plots den S. I. afvielen, en zich nu ongetwijfeld nimmer zullen laten vangen. De Soendanees is wat fraag van begrip, maar heeft hij eenmaal een eigen inzicht in een of andere zaak verkregen en dat kan hem alleen bijgebracht worden door hem, die na a s t den man in de desa leeft, dan is geen zoet gefluit van een of anderen outsider meer in staat, hem van dit inzicht af te brengen. De groote ommekeer in de gezindheid der bevolking hier, t e g e n den S. I. is in hoofdzaak te danken aan de hulp der reeds tevoren niet-revolutionair gezinden onder haar. Het verzet tegen de wenschen der S. I.-leiders is voortgekomen uit den boezem van het volk zelf.

Men make daar gebruik van; de stemming is momenteel zoo, dat o.m. propagandisten van den politiek-economischen Bond een vruchtbaar arbeidsveld zouden kunnen vinden, uitgaande bijv. van uit Ladoja. Wordt nu dit werk krachtig aangevat, dan is er gelegenheid, om de Preanger van veel onkruid op politiek gebied te zuiveren.

Suriname.

Een steentje in het water geworpen brengt een trilling in het watervlak te weeg, die zich in al grooter wordende cirkels uitbreidt. Een Nederlandsch blad wierp in het watervlak der vaderlandsche pers een steentje in den vorm van een gerucht, dat de Vereenigde Staten een bod van eenige milliarden voor onze West-Indische koloniën hadden gedaan. Sedert zijn de trillingen in genoemd watervlak niet verdwenen. Of onze regeering het gerucht al tegenspreekt, of de Amerikanen het ontkennen zulk een bod gedaan te hebben, het helpt allemaal niet. De groote cijfers hebben de menschen verbijssterd. Het is zeker voor velen teleurstellend, dat al die milliarden onzen neus voorbijgaan, in een tijd dat er met milliarden geknikkerd wordt.

Wij hebben getracht onze lezers op de hoogte te houden van de pleidooien der verschillende bladen voor den verkoop onzer West-Indische Koloniën. Geen verheffende lectuur! In ons vorig nummer

gaven wij het woord aan het „Leidsch Dagblad". Sedert heeft een inzender in het Rotterdamsch Nieuwsblad van 23 October dien verkoop bepleit, waarop een antwoord gevolgd is in een ingezonden stuk in het nummer van 24 October. Nu vinden wij in het Nieuwsblad van het Noorden van 29 October een artikel „Verkoop van Koloniën". Na een beschouwing over den toestand van Suriname, die wij voor rekening van het blad laten, na er op gewezen te hebben dat de kolonie handen vol geld aan het moederland kost, vervolgt het blad:

„Als men dit alles zoo nuchterweg eens nagaat en daarbij verneemt, dat de Vereenigde Staten zeer gaarne bereid zouden zijn om tegen een aanzienlijke som ons van die kolonie af te helpen, dan gevoelt men toch als Nederlander wel eenige neiging om over zekere scrupules heen te stappen. En als men dan ziet hoe Denemarken voordeelig zich van St. Thomas heeft kunnen ontdoen dan heeft, wie over verkoop van Suriname denkt, daarin een geschikt precedent bij de hand."

Mogen wij hier het blad doen opmerken dat de heer K a s t e l e y n er reeds op gewezen heeft dat dit precedent niet bruikbaar is. Denemarken heeft geen andere koloniën. Wij wél zoo eenige. En daarin gist het in den laatsten tijd. Zou het nu niet bedenkelijk zijn aan de miljoenen inwoners onzer Oost-Indische koloniën het bewijs in handen te geven, dat wij ons te zwak voelen om ons koloniaal rijk te beheeren? En zouden ook andere koloniën begeerende rijken geen nota nemen van onze zwakheid verradende geste?

Dat heenstappen over „zekere scrupules" zou wel eens zeer ongewenschte gevolgen kunnen hebben. „Er is dunkt ons, — zoo gaat het blad voort — als men het er over eens is dat historische banden geen beletsel mogen zijn voor ons land om zich van een dergelijke kolonie los te maken, wel een weg te vinden, waarlangs zulk een losmaking zonder schade voor ons land zou kunnen geschieden. In de eerste plaats zou kunnen worden onderzocht hoe de bevolking zelve over een „overdracht" aan Amerika denkt."

„Wil nu bijvoorbeeld Amerika als verzorger optreden, dan zou er eens met Nederland over kunnen worden gepraat hoe groot het bedrag al is, dat ons land in die kolonie heeft gestoken. Met renteverlies er bij, zou men dan al op een aardig sommetje komen. En tegen overgave van dat bedrag zouden wij, dunkt ons, bereid zijn om Suriname aan de Vereenigde Staten over te doen."

Het zou al een zeer knap accountant zijn, die dat bedrag zou weten uit te rekenen. En als de kolonie nu met een tegenrekening voor den dag kwam? Heeft het blad nooit gehoord van een „eereschuld" van het moederland aan Suriname? Wij kunnen thans daarop niet ingaan en moeten er ons toe bepalen aan het Nieuwsblad van het Noorden de studie van de geschiedenis van Suriname aan te bevelen.

Tegenover de bladen, die milliarden verlangen, maakt dit blad een goed figuur door genoeg te nemen met „een aardig sommetje".

„Met Curaçao staat het enigszins anders. Ten eerste kost dat zooveel niet, maar verder zit daar ook, nu het Panamakanaal de scheepvaart langs dit eiland heeft verveelvoudigd, toekomst in, wat ook op een aardig bedrag te taxieren zou zijn.

Van de andere eilandjes, die we daar in die buurt hebben, is niet veel te zeggen. Misschien hebben ze voor Amerika waarde tot afronding van zijn gebied, voor ons mag men ze als waardeloos beschouwen." Dus toch maar verkwanzelen!

Eerste Kamer. De heer Van Kol heeft den Minister van Koloniën de volgende vragen gesteld: „Door gebrek aan hoedenstroop loopt de vlechtindustrie, deze zoo belangrijke tak van volksnijverheid, op Curaçao ernstig gevaar. Is de Minister bereid maatregelen te beramen om daarin te voorzien, o.a. door de teelt van den Carludovica-palm in Suriname krachtig te bevorderen, doch alsdan op veel ruimer schaal dan zulks tot heden aldaar het geval bleek te wezen?"

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.-

Reserven f 18.800.000.-

INTERNATIONALE COMMERCIEELE BANK,

's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23.

KAPITAAL f 5.000.000.-

Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.
BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

HET ASSURANTIEHUIS

— KEIZERSGRACHT 213 —
TELEF. N. 9569, 1498 en Centr. 52 en 2145

AMSTERDAM

Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-

VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN

Directie: F. A. SOREL.

Is de Minister bereid in de Koloniale Verslagen van Suriname voortaan weer mededeelingen te doen opnemen over de kolonisatie der Nederlandsche boeren aldaar, een leemte waarop door prof. mr. D. van Blom in het laatste nummer van „De West-Indische Gids” te recht is gewezen?”

* * *

De West-Indische Kamer heeft zich met een adres gewend tot den Minister van Koloniën, waarin gewezen wordt op de tegenwoordige tariefregeling voor het telegrafisch verkeer tusschen Nederland en Ned.-W.-Indië. Deze tarieven acht adr. als zijnde te hoog onbevredigend voor den handel, die daardoor wordt gedwongen gebruik te maken van den buitenlandschen verbindingsweg, ten einde niet al te zeer achter te staan bij de belanghebbenden in het buitenland, tegenover wie een concurrerend optreden herhaaldelijk geëischt wordt.

Als bijlage I geeft de adressant de volgende verdeling der telegramtarieven:

Telegramtarief van Nederland naar Nederlandsch W.-Indië:	
Van Nederland naar Suriname	f 4.09 per woord.
Regeringstelegrammen	„ 2.55 „ „
Perstelegrammen	„ 2.19 „ „
Van Nederland naar Curaçao	„ 4.20 „ „
Regeringstelegrammen	„ 2.55 „ „
Perstelegrammen	„ 2.19 „ „
Telegramtarief van Nederland naar Britsch-W.-Indië, Br. Guyana, Trinidad, Jamaica:	
Gewone telegrammen	f 1.72 ⁵ per woord
Uitgestelde telegrammen	„ 0.86 ⁵ „ „
Van Nederland naar Fransch Guyana:	
Gewone telegrammen	f 3.79 per woord
Telegramtarief van Nederland naar Nederlandsch Oost-Indië	
Uitgestelde telegrammen	„ 1.— „ „
Regeringstelegrammen	„ 1.55 „ „
Perstelegrammen	„ 0.43 „ „
Duitsche Reg. telegrammen	„ 1.72 ⁵ „ „
Telegramtarief van Engeland naar:	
Britsch Guyana, Jamaica, Trinidad, Grenada, Tobago, St. Kitts, St. Lucia	2 sh. 6 d. per woord
Marconi via Imperial Cable	2 sh. 2 d. „ „
Uitgestelde telegrammen	1 sh. 3 d. „ „
Van Frankrijk naar:	
Fransch Guyana: voie Espagne	fr. 7.45 le mot, plus usagée voie Dakar Salines fr. 7.80 le mot.
Guadeloupe: voie Newyork	fr. 5.70, voie Malta plus rapide fr. 9.05.

(Vlg. mededeeling v. d. Ned. K. v. K. te Parijs).
Voorts wordt een lijst gegeven van de onderbrekingen der kabelgemeenschap van 1908—1917.

Curaçao.

Telegramtarieven.

Een van de ergelijke dingen in de verhouding en het verkeer tusschen moederland en kolonie is het meer dan abnormaal hooge telegraaf-tarief van ruim f. 4 per woord. De West-Indische Kamer heeft thans de aandacht van den Minister voor de zooveelste maal op dezen misstand gevestigd. Naar te hopen is, met meer succes dan de Surinaamsche bank, die reeds verleden jaar hierover requesteerde en zes maanden later ten antwoord kreeg, dat „reeds jaren geleden” de Minister hierop gewezen was, en „dat dan ook stappen gedaan zijn om in dien ongewenschten toestand verbetering te brengen”, waarvoor verder het tot standkomen van den vrede zou moeten worden afgewacht. In de toelichting tot haar verzoek doet de West-Indische Kamer mededeeling van deze briefwisseling. Het komt ons onbegrijpelijk voor, hoe bijv. de Hollandsche Bank voor West-Indië en Maduro's bank hun bedrijf kunnen uitoefenen zonder belangrijke stagnatie door dit euvel te ondervinden.

Assurantie-Maatschappij „DE IJSEL”

Deventer.

Goedgekeurd bij Koninkl. Besluiten. 113

... BRAND-, TRANSPORT-, ZIEKTE-...
EN ONGEVALLLEN-VERZEKERINGEN

Curaçao te koop!?

Zelfs de lyriek heeft zich van dit onderwerp meester gemaakt. Joris Kwistenbibel drijft in de „Dordrechtse Courant” de spot met deze gedachte in een „Open brief van „the man in the street” aan Z. Exe. den Minister van Financiën, waarvan het slot-couplet luidt:

Als wij menschen schulden maken,
En wij willen eerlijk zijn,
Dan verkoopen w' een en ander
Aan een koopman of tagrijn,
Excellentie, laat U raden!
Toe, verkoop heel gauw de West!
Excellentie, U houdt over,
En wij deelen dan de rest.

Hoedenstroo.

Eenige maanden geleden hebben in de „Amigoe di Curaçao” belangwekkende artikelen gestaan over het hoedenstroo, dat voor de hoedenvlechtindustrie noodig is. Voor een zeer belangrijk deel wordt dit stroo uit Maracaibo betrokken. Men is voor eenige jaren begonnen met de palmsoort, die het vlechtstroo levert, ook in Suriname uit te planten en met goede resultaten. Echter is deze kolonie daardoor eene concurrente geworden van Curaçao. Dit gaat nu gepaard met eene vermindering van den invoer uit Maracaibo, waarvan bovendien de kwaliteit achteruit gegaan is en de kosten meer geworden zijn. En van dit stroo betreft Suriname nog een gedeelte uit Curaçao.

„Suriname produceert — tot nu toe voor haar eigen gebruik nog niet de helft (van) wat daar noodig is”, schrijft de „Amigoe”. Ofschoon de productie snel toeneemt, meent het blad, dat voor de toekomst Curaçao van Suriname geen groote verwachtingen kan hebben, althans op dit oogenblik, daar, naar aan den schrijver van het artikel verzekerd is, het Gouvernement van de zusterkolonie besloten heeft, de palmsoort, die het stroo levert, niet op groote schaal aan te planten. Dit heeft waarschijnlijk den heer Van Kol, onvermoeibaar in zijn ijver voor onze West-Indische koloniën deze vragen aan de Regeering in de pen gegeven:

II. Door gebrek aan hoedenstroo loopt de vlechtindustrie, deze zoo belangrijke tak van volksnijverheid, op Curaçao ernstig gevaar.

Is de minister bereid maatregelen te beramen om daarin te voorzien, o.a. door de teelt van den Carludovica-palm in Suriname krachtig te bevorderen, doch alsdan op veel ruimer schaal dan zulks tot heden aldaar het geval bleek te wezen?

Het antwoord zal in de kolonie met spanning worden afgewacht.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Een centrale bank voor Britsch-Indië.

In antwoord op een vraag, door den heer Sarma in de Imperial legislative council gesteld, gaf de heer Howard een officieele mededeeling betreffende de voorbereidingen om tot een centrale bank voor Br. I. te komen. Daaruit bleek niet hoever de besprekingen tusschen de regeering en de Presidencybanken reeds gevorderd zijn, maar the Times of India (mail editie 4 October) meent te mogen aannemen, dat een schema gereed is voor de fusie van de drie Presidencybanken tot een centrale bank, hetwelk alleen nog de goedkeuring noodig heeft enerzijds van de Secretary of state, anderzijds van de aandeelhouders van de banken. 't Indië blad verlangt hoe eerder hoe liever naar de totstandkoming dezer vereeniging. De voordeelen acht 't onbetwistbaar. De uitbreiding van den handel kan den steun niet missen van 'n sterke centrale instelling, met een grooteren fondsenvoorraad dan een der nu bestaande banken beschikbaar kan stellen. Een der zaken, waaraan Indië 't meeste behoefte heeft, is de uitbreiding van de gemakken, die een bank aanbiedt, tot districten, waar zij en hierin kan en zal een centrale instelling beter voorzien, dan een, wier operatiën door de wet of de noodzakelijkheid beperkt blijven tot een kleinen kring. Mocht een financiële crisis Indië treffen, hetgeen volstrekt zoo ondenkbaar nog niet is, dan zullen handelshuizen en de kleinere ban-

UTRECHTSCH BANKVEREENIGING

OPGERICHT 1873.

Kromme Nieuwe Gracht 20 UTRECHT

Behandelt alle Bankzaken.

Verhuurt loketten in hare Brand- en Inbraakvrije bewaarkuis.

De Directeuren: ANTON M. DE LEEUW
W. RIJKSEN Gzn. 211

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal f 60.000.000.-

Statutaire Reserve 11.595.462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotaradja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makasser, Singapore, Penang, Rangoon, Honkong en Shanghai. 120

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

Algemeen Assurantie-kantoor DE BAS

Fluweelen Burgwal 6 - DEN HAAG - Telefoon H. 4659

Bezorgt U elke gewenschte verzekering op de billijkste conditiën. 225

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Credietvereeniging 1853.

ALLE BANKZAKEN. 107

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.-. Twintig Kantoren

E. DUNLOP & Co.

Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan. 207

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas, melk. Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuits, zeep, parfumeriën, eau de cologne, patent-medicijnen.

f 23.000.000.-

Omdat de

Z. H. V.

Weteringkade 41

's-Gravenhage

geen enkel beperkende bepaling in haar voorwaarden heeft kon zij reeds zulk een belangrijk bedrag aan collectieve verzekering

tegen ziekte afsluiten. 55

De Algem. Spaarverzekering

Anna van Saxonplein 3
's-Gravenhage
Opgericht 1907

COÖPERATIEF SPAARSYSTEEM

In 1918 alléén, ingeschreven
voor bijna Twee Millioen
Gulden 199

Vraagt gratis Brochure!

Handel- en Cultuur-Maatschappij

Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendrikkade 79. 214
Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten.
Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan
van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's.
Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op
producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Ge-
wassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.
BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

GENEESKUNDIG ONDERZOEK

vóór het

HUWELIJK

Voorstanders hiervan, op het punt van trouwen,
kunnen op kiesche wijze hun doel bereiken door
als bruidsgeschenk aan te bieden een polis der

NILLMIJ ...van... 1859

Jaarpremie voor f 5000.- uit te keeren op 65 jaar,
of eerder bij overlijden, voor 'n 25-jarige f 93.70

's GRAVENHAGE, Veenestr. 1, Tel. H 1389
AMSTERDAM, Keizersgr. 508. Tel. N 9993
UTRECHT, Minrebroederstr. 22. Tel. 2352

NED.-IND. ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

KAPITAAL (geheel geplaatst en volgestort) f 25 000 000 —
RESERVE. f 5.600.000.

Hoofdkantoor: BATAVIA.

AGENTSCHAPPEN te: Soerabaia, Soerabaia-Simpang,
Semarang, Weltevreden, Padang, Bandoeng, Cheribon,
Macassar, Djokdja, Medan, Tegal.

AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
Keizersgracht 573/5 Prins Hendrikplein 14

BANKZAKEN IN HET ALGEMEEN UITVOERING VAN EFFECTENORDERS

RENTE VOOR DEPOSITO's

m. 1 dag opzegg. . . 2 pCt	gedur. 3 mndn vast 3 pCt
m. 10 dagen . . . 2 1/4 „	gedur. 1 jaar vast . . 4 „
gedur. 1 mnd vast 2 1/2 „	

**VOLKS
UNIVERSITEIT**

**'s-GRAVENHAGE
SECRETARIAAT
HOOGHE NIEUWSTRAAT 4**

Leergangen
op elk gebied
van
Wetenschap

WORDT LID
Steunt met
uwe bijdrage

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS

AMSTERDAM, Rokin 95.

Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Kapitaalvorming in 12 jaren door 105
stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

ken met meer vertrouwen op een centralen bank dur-
ven rekenen, dan zij op een der bestaande zouden
durven doen.

Ook mag de ontwikkeling van 't bankwezen in 't
algemeen niet onopgemerkt blijven, in 't bijzonder
geldt dit voor de samenvoeging, die in Londen plaats
vond. Men kan niet aannemen, dat deze groote com-
binatie onbekend zou wezen met het voordeelige ar-
beidsveld dat Indië aanbiedt, zij zal haar actie alleen
dan niet tot daar uitstreken, als zij weet er een kracht
te vinden, die tegen haar is opgewassen. 't Is dus nood-
dig in Indië een instelling te hebben, die niet behoeft
onder te doen voor het streven van uit vreemde ban-
ken, wier eenig doel 't belang van hare aandeelhou-
ders is, zonder oog voor de welvaart van Indië zelf.

De positie der Britsche officieren in Indië.

Er ligt verklaarbare ironie in de aankondiging, die
de Br. I. bladen geven van een der periodieke verze-
keringen van minister Montagu om tot een noodige
verbetering van de tractementen en pensioenen der
officieren in Indië te komen. Vooruitzichten zijn pret-
tig voor later, maar zij die nu dienen zouden er thans
wel iets van willen merken. Het tekort aan officieren
wordt een ernstig gevaar voor 't land genoemd en de
maatregelen bij 't hoofdkwartier van 't leger in over-
weging nemen de kans niet weg, dat de toestand nog zal
verergeren. Deze kunnen wellicht na eenigen tijd iets
verhelpen, maar in afwachting daarvan neemt de be-
staande verwarring van onafgedane zaken toe. Depots
moeten 't met één officier doen, regimenten (bataljons)
zijn naar de grens gezonden, waar zij waarschijnlijk
dienst te velde te verrichten krijgen, met een comman-
deerende officier en een half dozijn jongeren.

kan een regiment de zaken gaande houden met
enkele officieren, maar 't bureauwerk der depots kan
niet afgedaan worden door enkelingen. Veel moet daar
onafgedaan blijven of uitgesteld worden, er moet een
wanhopige verwarring ontstaan. De plannen voor 't
Ind. leger zijn, maar als men er al
in slaagt een tractementen-schaal te vinden die aan-
trekkelijk op jonge mannen werkt — en dit lijkt nog
aan twijfel onderhevig —, dan is er daarna toch nog
minstens een jaar noodig vóórdat de nieuw te beno-
men officieren bij de regimenten bruikbaar zullen zijn.
Dat wil dus zeggen, dat die officieren, welke niet ge-
lukkig genoeg zijn geweest om een verlof te krijgen,
veel langer zullen moeten blijven dan billijk is na het-
geen ook zij in de oorlogsjaren gepresteerd hebben.

Komen zij, die verlof gekregen hebben terug, dan
zullen zij staan tegenover een ontmoedigend te kort
van bureauwerk. Insteede van 't tekort te laten voort-
duren is dadelijke voorziening in voldoende hulp om
den achterstand bij te werken een onafwijsbare eisch,
wil men niet tot een niet meer uit elkander te halen
chaos komen.

Liefde is kleurenblind.

De zwarte eigenschappen van de Amerikaanse
negers bleken voor zooveel Fransche vrouwen bijzon-
dere aantrekkingskracht te hebben, dat de toenmalige
minister van binnenlandsche zaken het noodig achtte
ernstig tegen 't aangaan van een huwelijk te waar-
schuwen. De Fr. vrouwen wisten, meende de regeering,
niet wat zij als echtgenoot van een neger in Amerika
te wachten hadden. Toch blaakte bij velen 't hart van
zoo innige liefde, dat zij die gevolgen er voor wilden
trotsereen. Of zij dit thans niet, althans meerendeels,
betreuren? Leering, als afschrikwekkend voorbeeld,
hebben hare landgenooten er blijkbaar nog niet uit-
getrokken, want precies hetzelfde herhaalt zich thans
ten opzichte van de nog in Frankrijk werkende Chi-
neesche koelies. De gele huid moge minder sterk bij
de blanke afsteken dan de zwarte, als geval hebben
de omstandigheden toch zeer veel overeenkomst. De
Fransche vrouw heeft in de Chineseche omgeving,
waaruit de koelie afkomstig is, hoogstwaarschijnlijk een
treurig lot te wachten, zoolw wanneer zij met haar
echtgenoot naar China gaat, als wanneer zij met hem
daarheen gaat, waar Chineseche koelies buiten China
werk plegen te vinden.

Huwelijken zijn in Frankrijk zoo herhaaldelijk voor-
gekomen, dat de minister van binnenlandsche zaken
Pams zich geroepen heeft gevoeld in een circulaire op
de nadeelen, aan een dergelijke echtverbintenis verbon-
den, te wijzen. Deze Chinesezen krijgen in Fr. wel het-
zelfde loon als Fr. arbeiders, maar in China verdienen
zij maar een paar dollar per maand. Bovendien hebben
velen al een vrouw in China, zoodat de Fr. vrouw, daar
een tweede vrouw naast zich zal vinden, onder wier
dwingelandij zij zal komen, daar de Chineseche
vrouw daar als de voornaamste zal gelden en zich als
zoodanig zeker ook zal doen gelden. Door de inwerking
der schoonouders en overige familieleden zal haar po-

J. M. van KEMPEN & ZONEN

Kon. Ned. Fabrik van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.

FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17; 198
's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26;
Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

sitie nog te meer ondragelijk kunnen worden. Ook,
zegt de minister, zullen zij overgeleverd zijn aan aller-
lei wreedheden van hun mannen, wier absoluut gezag
in China door onheugelijke overlevering is vastgesteld.
Of de circulaire meer zal uitwerken dan die tegen de
negerhuwelijken? Hoevelen zijn reeds slachtoffer? Is
geen bewijs te vergen dat de trouwlustige echtgenoot
ongehuwd is? Is niet te bevorderen, dat de in Fr. ge-
huwde in Europa zal blijven? Dat zou de gevolgen al-
thans wat beperken.

De Britsche connectie van Zuid-Afrika.

Te Paarl in de Kaap Provincie zijn in 't begin van
October tegelijkertijd gehouden het congres van de
Z. A. partij (Zap) en dat van de Nationale partij (Nat).
De Zappen en de Natten namen beiden de vraag van
een mogelijke hereeniging in behandeling. Tot een
ineensmelten zal 't zeker niet gekomen zijn, de par-
tijen staan, behalve door programpunten, ook door ge-
voelsmotieven tegenover elkander. Uit een oogpunt
van practische politiek is 't voor den aanstaanden ver-
kiezingsstrijd vooral van belang of de Nat de afschei-
dingsbeweging van Groot Britannië in de actieve
campagne wil opnemen, dan wel of zij deze wil opschor-
ten, om nu alleen en dadelijk te ijveren voor de meer-
dere constitutioneele vrijheid, die langs constitutionee-
len weg te krijgen is.

Het standpunt der Zap ten deze is bekend, zooals
't in de verklaring van generaal Smuts is aangegeven:
„Wij moeten in de Britsche connectie berusten, deze
niet langer in twijfel brengen en dit geschilpunt niet
langer opperen in welken vorm of gedaante ook.” Naar
't zich, volgens de laatste mailberichten, liet aanzien,
zouden de meest vooraanstaande figuren der Nat., als
Hertzog, de Wet, Fremantle, Bejers, van der Horst,
uit een oogpunt van practische staatkunde, de afschei-
dingskwestie willen opschorten, en zouden zij nu als
verkiezingspunten naar voren brengen het afschaffen
van den gouverneur-generaal, de aanstelling van een
minister van buitenlandsche zaken en dergelijke pun-
ten, die aan de Z. A. regeering nog meer zelfstandig-
heid zullen geven. De niterste linkervleugel, met man-
nen als Tielman Roos, gaan hiermee niet accoord. Zij
vinden dit maar pleistermiddelen, die het kwaad der
Britsche overheersing niet opheffen, en daartegen
willen zij zonder uitstel doorstrijden.

Korea.

Zooals Groot Britannië getracht en gehoopt heeft de
genegenheid van Z. A. te winnen, door het zijne af-
hankelijkheid van den overwinnaar zoo min mogelijk
te doen gevoelen en zooals in Z. A. een partij toch
blijft ijveren voor geheele vrijheid in een zelfstandige
republiek, zoo is ook Japan tot het besluit gekomen
om aan Korea een positie in 't Japansche Rijk te ge-
ven, waardoor het zich niet langer het overwonnen
gebied moet gaan gevoelen, maar zoo blijft toch ook
een nationalistische Koreaansche partij niets voelen
voor een liefdevolle en broederlijke opname in een
niet gewenscht vaderland.

Wie zich op 't standpunt plaatst: „eenmaal inge-
palmd, moet je blijde zijn met elk recht van spreken
dat de inpalmer je laat of toekent”, die heeft thans in
Korea reden tot verheugenis, want de Japansche re-
geering heeft vèrgaande voornemens ten goede bekend
gemaakt. Bij keizerlijk edict van 19 Augustus is een
nieuw tijdperk voor Korea aangekondigd. De overtui-
ging wordt uitgesproken, dat de ontwikkeling ver ge-
noeg gevorderd is om de bestuursorganisatie in zeer
vooruitstrevenden zin te hervormen. De Koreanen zul-
len volkomen op gelijken voet als Japanners worden
behandeld. In een door minister Hara aan 't edict toe-
gevoegde verklaring wordt er op gewezen, dat Korea
met de groote Japansche eilanden geografisch een ge-
heel uitmaakt en dat de twee volkeren in ras en ge-
bruiken zoo na aan elkander staan, dat geen onder-
scheid behoort te blijven bestaan, alle verschil moet
ten slotte verdwijnen. Reeds dadelijk moet provin-
ciaal en gemeentebestuur naar 't Jap. voorbeeld inge-
voerd worden. Ook de rijksgendarmerie moet door een
plaatselijke politie vervangen worden.

De Australische vloot.

Het leek zoo mooi: Het Australisch gemeenebest
heeft zijn vloot van 14 houten schepen voor een goeden
prijs verkocht aan een Londensch syndicaat. De daar-
in gelegen symboliek zou inspiratie tot een mooie vre-
des-ode kunnen geven: een oorlogsvloot herschepen in
transportschepen voor voedsel en handelsartikelen.
Maar wie daaruit vreugde mocht hebben geput, heeft
niet lang in blijdschap mogen verkeren.
De Britsche vlootvoogd, admiraal Jellicoe, bevindt
zich in Australië, met de opdracht om een verslag in
te dienen betreffende de verdediging van de kroon-

Techn. Installatiebureau „ZWART”

's-Gravenhage

Hoofdkantoor: VAN BOE ZELAERLAAN No. 310
TELEFOON SCH. 1499

Filiaal: REINKENSTRAAT No. 22 b d L. v. Meerdervoort.

Verwarming - ELECTRICITEIT - Sanitair

Toonzaal van Electr. Verlichtings- en Verwarmingsapparaten

International Electric en Mach'ne Cy

V/h R. GEERAERTS-REUTER

Licht
Kracht
Zwakstroom

INSTALLATIEN

's-GRAVENHAGE LEIDEN.
Prinsestr. 6a, Tel. H. 8093 Mare 70, Tel. 1118

G. J. R. VAN DER GAAG & ZON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

Hofleveranciers.

□ □ **DROGERIEN** :: :: **CHEMICALIËN** □ □
 □ **DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN-** □
 □ □ **EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS** □ □

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

kolonie. Men wacht in kringen, die direct door de leiders van de Vredesconferentie geïnspireerd zijn, blijkbaar met minder vertrouwen den invloed van den Vredesbond op de oorlogstoerusting af, dan de Nederlandsche minister van oorlog dit meende te mogen en te durven doen. Admiraal Jellicoe heeft telegrafisch al enkele inzichten laten overseen en daaruit blijkt, dat de verkoop van de verouderde houten schepen vermoedelijk slechts is geschied, omdat moderner zeevoertuigen noodig worden geacht.

Australië zal zelf kanonnen, ontplofbare stoffen, munitie en luchtvaartuigen moeten kunnen maken. De geringe bevolking van de groote statengemeenschap, 't ontbreken van strategisch aangelegde spoorwegen, zijn groote moeilijkheden voor de verdediging, terwijl de afstand tot Engeland voor de samenwerking zeer groote bezwaren oplevert. 't Marinevraagstuk van het Verre Oosten gaat 't geheele Britsche rijk aan. De belangen van de elk der deelen maken 't onmiddellijk noodig in de eerstkomende vijf jaren in de Oostersche zeeën een sterke vloot te hebben. De admiraal stelt voor dat alle dominions en Indië met 't moederland samen de kosten der schepen zullen dragen.

De jaarlijksche kosten om de vloot in 't Verre Oosten te onderhouden worden alleen al geschat op 19.750.000 P. St. Weg de idylle!

Van een Marokaan en een verpleegster.

Hij heeft de boorden van de Maloeica, de schitterende hemel van zijn geboortegrond, zijne verwanten, zijne goederen verlaten, de jonge Marokaan, zoon van een voornaam hoofd.

Hij kwam in Frankrijk, streed dapper, werd gewond. Hij werd in 't hospitaal in midden Frankrijk ontvangen door een allerliefst verpleegster. Zij wist door haar zorgen en haar bekoring aan den held de gezondheid en de levensvreugde terug te geven.

En, de jonge verpleegster is naar Marokko vertrokken. De brief, naief en treffend, waarin de Marokaan zijn ouders haar bezoek aankondigde, bevatte de volgende aanbevelingen:

Parfumeert hare handen, zorgt voor schoone lakens. Let er op, dat geen haren en geen vliegen in hare gerechten zullen zijn. Zet een stoel in hare kamer, en ziet toe, dat zij er muskuszeep en schoone servetten zal vinden. Maakt de sauzen met boter van de koe en niet van 't schaap.

Erkentelijkheid en liefde! zegt 't Fransche blad, waaraan wij dit aardige verhaaltje ontleenen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Indische Spruw.

Bij W. P. van Stockum en Zoon te 's-Gravenhage verscheen een brochure over de behandeling en de oorzaken van Indische spruw en daarmee waarschijnlijk aetiologisch verwante symptomen-complexen, door C. Elders, arts voor tropische ziekten te 's-Gravenhage.

Schr. tracht in dit geschrift aan te toonen welken steun de nieuwere onderzoekingen over voeding en de nieuwere denkbeelden over Pellagra kunnen verleen aan de opvatting dat Indische spruw een deficiëntieziekte is.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De hr. W. O. J. Nieuwenkamp publiceert in de Nov.-afl. van dit maandschr. het vervolg der vertaling van het heldendicht „Brata-Joeda“; ook nu weder met merkwaardige illustrering. — De hr. W. J. Giel geeft een levendige en fraai geïllustreerde beschrijving van het zoeken naar eetbare vogelnestjes aan Java's zuidstranden. Het zoeken en inzamelen dezer nestjes is een ondernemend en levensgevaarlijk werk, want de zwaluw-soort welke ze oplevert, bouwt haar nest meestal in zeer ongenaakbare spelonken en holen, in loodrechte, boven de zee uitstekende rots wanden en somwijlen in grotten, wier opening af en toe door de branding is versperd. De inzameling is echter zeer loonnend; de nestjes (bestaande uit speeksel, overblijfsels van insecten, kleine stukjes zeewier, enz.) worden door de Chinezen als een gezochte lekkernij beschouwd. — De afl. besluit met een beschouwing van R. M. P. Soerjo Poetro over Java's nationale toonkunst, eveneens met afbeeldingen.

De Ingenieur.

In No. 44 is opgenomen de tekst eener door Dr. G. L. L. Kemmerling te Weltevreden gehouden voordracht over de Kloetramp. Na een inleidend woord door ir. E. Middelberg, beschrijft Dr. K. zijn indrukken van een bezoek aan den Kloet, onmiddellijk na de uitbarsting van 20 Mei j.l.; daarna deelt hij de uitkomsten mede

van een detail-onderzoek naar de oorzaken en gevolgen dezer laatste eruptie. Vervolgens geeft hij een voorstelling van het mechanisme van deze uitbarsting en beschrijft de vulkanologische geschiedenis van den berg, om te besluiten met de behandeling van het vraagstuk: Kunnen vulkanische uitbarstingen voorspeld worden? en in hoeverre kunnen we den omvang der rampen, die door deze uitbarstingen veroorzaakt worden, beperken? Verschillende afbeeldingen (kaartjes, illustraties, profielen) verduidelijken den tekst.

Handelsberichten.

No. 659 bevat gegevens betreffende den in- en uitvoer tusschen Japan en Nederland en Ned.-Indië gedurende het eerste halfjaar 1919, volgens de Japansche handelsstatistiek, (ter vergelijking zijn de overeenkomstige cijfers van 1918 en 1917 mede vermeld). — Voorts vindt men in dit Nr. o.m. economische mededeelingen over de navolgende gewesten: Oostkust van Sumatra, Bali en Lombok, Westerafd. van Borneo (alles over April 1919).

Indologenblad.

Onder het opschrift „Hervorming“ schrijft de hr. H. J. Hoekstra een zeer lezenswaard artikel over de opleiding enz. der a. s. ambt. B. B. Schr. juicht het toe dat de tegenwoordige instelling van het candidaat-ambtenaarschap gaat verdwijnen om (waarschijnlijk) plaats te maken voor vrije studie en aanwijzing voor het B. B. na een doctoraal examen. Zijn voornaamste grief is dat thans de ambtenaar op te jeugdigen leeftijd wordt uitgezonden, om de groote verantwoordelijkheid welke hem in Indië roept, ten volle te beseffen. — Hetzelfde onderwerp behandelt E. A. Z. in een opstel „Het associatie-probleem in onze opleiding“. Ook deze schr. juicht langere studie toe, „opdat niet voortdurend onmondige ambtenaartjes naar de tropen worden gezonden, waar de vooralsnog weinig humanistische levenssfeer hen eer naar beneden zal halen dan opheffen.“

Geologisch-Mijnbouwkundig Genootschap.

In het 8e stuk van het 2e deel van de Verslagen der geologische sectie van bovengenoemd Genootschap, vindt men mededeelingen (met een tekening) van prof. Molengraaf, over de werkzaamheid van den vulkaan Galoenggoeng, bij Tasikmalaja, welke op 18 Juli 1918 een aanvang nam, naar aanleiding van een brief, door hem ontvangen van dr. B. G. Escher. Laatstgenoemde heeft reeds tevoren een bericht omtrent deze uitbarsting gepubliceerd (zie „De Taak“ van 12 Oct. '18).

Drinkwaterleiding te Medan.

Onder den titel Mededeelingen en Rapporten van het Departement der Burgerl. Openbare Werken. Reeks II: „Werken in het belang der volksgezondheid“ is verschenen (ter Landsdrukkerij te Batavia) een geschrift over de drinkwaterleiding te Medan, aangelegd en in bedrijf bij de Waterleiding Maatschappij „Ajer Bérésih“, gevestigd te Amsterdam. (Deel I tekst, II platen-atlas).

Het Nederlandsche Zeewezen.

De hr. A. K. A. Gijsberti Hodenpijl vervolgt in het 1 Nov.-Nr. zijn artikel over de „Hofreizen naar Jedo in den Compagniestijd“. — Over de wijze waarop, inzonderheid te Pasoeroean, tabak voor den afscheep wordt ontsmet, schrijft de hr. J. C. Hak. Tijdens de oorlogsjaren bleef de tabak lang opgeslagen in de pakhuizen en had daarbij veel last van een klein bruin kevertje (Lacioderma), wat het best te verdrijven is met zwavelkoolstof, in daarvoor speciaal gebouwde ontsmettingshuizen.

Jaarboek van het Departement van Landbouw enz.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het Jaarboek over 1917 van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië.

Tenzinde een idee te geven van den veel omvattenden werkkring van genoemd departement, volgt hier een sterk verkorte opsomming van den inhoud van het jaarboek. 's Lands Plantentuin. Instituut voor plantenziekten en cultures. — Verschillende laboratoria. — Opleiding voor land- en boschbouw. — Bemoeiingen met cultures. — Ambachts- en nijverheids-onderwijs voor inlanders. — Visscherij. — Veeartsenijkundige onderwerpen. — Boschwezen. — Voorlichtingsdienst van den inlandischen Landbouw. — Verslag van den deskundige voor de steen- en pannbakkerij op Java.

Weekblad voor Indië.

Uit den inhoud van No. 23: Medische Kroniek. De infectiegevaaren van Indië, door H. (wordt vervolgd). — De Hollandsche lagere school te Singapore. — De Gouverneur-Djendral. Schets uit het Indische soldatenleven, door H. Lobstein.

No. 24: Een luthof in de bergen (n.l. het hotel Nongkodjadjar in het Tenggergebergte), door J. K. (met ill.).

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vli. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 49 SOERABAIJA.
Tel. H. 1403, 's-GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Vereeniging voor Correspondentie-Onderwijs

Goedgekeurd bij Koninkl. besluit van 25-10-1912 No. 35
Adm.-adr.: Koninginneweg 177 - AMSTERDAM (Holl.).

Meest volledige en grondige opleiding op **TECHNISCH-HANDELS-ONDERWIJS-GEBIED**, door middel van 150 cursussen en 100 leeraren.

Technische Cursussen: Ambachts, Machinisten, Zeevaartonderw., Werktuigkunde, Electro-Techniek, Bouwkunde, Teekenakten ..

Handelskursussen: Boekhouden, Handelscorrespondentie, Schoonschrijven, Stenografie ..

Talen: Moderne-, Oude-, Handelstalen. (Spaansch, Maleisch, enz.) ..

Wiskunde. Opleiding Ambachten en Beroepen, enz.

Opleiding akten L.O. Wiskunde, Boekhouden, Talen, Teekenen, Landbouwkunde.

Opleiding akten M.O. Wiskunde (K1 en Kv), Boekhouden (Kxii), Talen (Fransch, Duitsch, Engelsch), Teekenen (MA t/m Mk), Werktuigkunde (Kii), Zeevaartkunde (I), Schoonschrijven (N).

Opleiding Handelsdiploma's, Boekhouden, Handelscorrespondentie, Schoonschrijven, Stenografie, Leeraar Handelscorr. enz.

272

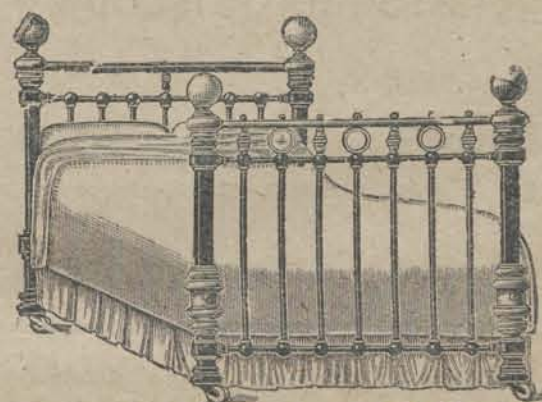
Men vrage prospectus aan het administratie-adres met vermelding van verlangde vak en zende inlichtingen over aanwezige kennis en plannen.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinsstraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

Naamlooze Venootschap

Luxe-Auto Verhuuronderneming

voorheen P. J. JANSEN.

Eenig adres: **Koninginnegracht 1°**, (over Hoofd-Ingang Dierentuin)

te 's-Gravenhage.

Men lette op de Tel. Nos. H 851 en H 852

Auto's voor Trouwgelegenheden
... .. en Maand-Auto's

Dag en Nacht geopend

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:
Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176
Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoefden.
 Spoedige levering van alle Studietoeken, Tijdschriften en Modeplaten.

Leesbibliotheek in 4 talen. Advertentie-Bureau.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
 Telefoon 3213 DEN HAAG

GEBR. HERS
 Tuin-Architecten
 JAVALAAN 27
 & HILVERSUM
 bevelen zich aan
 voor Aanleg van
 Tuinen en Buiten-
 plaatsen *o.o.o.o.o.o.*

Weder voorradig:

Sanatogen, Haematogen, Ovomaltine
 Sloan's limiment, Regulin, Elliman's
 embrocation, enz. 308
RECEPTEN TEGEN BILLIJK TARIEF

VALKENBOSCH APOTHEEK
 Valkenboschlaan 50 - DEN HAAG - Telefoon 7384

P. J. VEELO & Z^{NEN}
 DEN HAAG
 Lange Houtstraat 15^B :: Tel. H. 6655

.. WONING ..
INRICHTING 158

Behangerij Stoffeerderij

Olympia Theater
 Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

Passage-Bioscope
 Telefoon H. 3731

Van 7-13 Nov. 1919.
4de Episode der
5-Weeks Detective Serie.

De Wraak van
JUDEX

IRMA VEP.
MAZAMATTE. 183

HOEKER & Z^N.
 Uitsluitend adres Heerengracht 435-437

o Goud - Zilver *o*
 Paarden - Brillanten

AMSTERDAM 193 Telefoon 309 Noord

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN
 Eigen kantoren der Maatschappij te AMSTERDAM, HONG-
 KONG, SOERABAJA, KOBE en SAN FRANCISCO.
 Geregelde stoomvaartdiensten tusschen
 Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN 11
 (Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).
 Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië
 en San Francisco.

— Het eerste sanatorium voor tuberculose in Indië
 (te Patjet, Preanger Regentschappen), door D. W. Ber-
 retty (met ill.).

Eigen Haard.
 De Deli-Maatschappij viert haar 50-jarig bestaan;
 Eigen Haard van 1 dezer herinnert er aan met eenige
 grepen uit een gedenkboek dat de jubilaris heeft uit-
 gegeven, waarin vele data en fata uit de jaarverslagen
 en andere bronnen zijn bijeengebracht en door den hr.
 J. F. L. de Balbian Verster tot één geheel gerangschikt.
 Blijkens dit uittreksel heeft het gedenkboek een zeer
 belangwekkenden inhoud, waarop dezerzijds nader de
 aandacht zal worden gevestigd.

De Reflector.
 No. 38 publiceert een open brief van den hr. Tang
 Leang Li, naar aanleiding der boycot van Japansche
 waren door de Chinezen in Indië, welke in de handels-
 wereld heel wat beroering heeft teweeg gebracht. De
 brief bedoelt eene verdediging van het door de Chi-
 neezen ingenomen standpunt, met welk standpunt de
 redactie van de „Reflector” zich volkomen kan ver-
 eenigen, omdat het een rechtvaardig protest der Chi-
 neezen is tegen de Japansche veroveringspolitiek.
 „Want het is waar, dat de Japanner gebruik heeft ge-
 maakt van den chaos in Europa om zijn graaizuchtige
 vingers uit te strekken naar China's bezittingen”.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.
 In No. 12 van den 4en jaarg. het vervolg der belang-
 rijke beschouwing van den hr. T. Ottolander, over de
 rijstcultuur als grootbedrijf. — Voorts o.m. de volgende,
 deels aan andere bladen ontleende, bijdragen. De kof-
 fiebessenboek, door Kn. — Over plukken, snoeien en
 nog wat, door H. van Warmeloo. — Over rijststatistie-
 ken, door J. Th. Petrus Blumberger. — Ned. Ind.
 caoutchouc fabriek te Bandoeng. — De zilvernood. —
 Ondernemingsscholen (onderwijs voor koolie-kinderen).

Koloniale Studiën.
 Inhoud van No. 4 van den 3en jaarg.: Het water-
 krachtwezen in Ned.-Indië, door A. Groothoff. — Be-
 schouwingen betreffende de thans geldende bepalingen
 voor het verleen van pensioenen aan Europeesch
 Burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië, door J. A. J.
 Vermaar. — Mijnbouw en Poenale Sanctie, door O.
 Zimmerman. — Krankzinnigen-verzorging in Ned.-
 Indië, door Dr. P. H. M. Travaglino. — Persoverzicht
 (De koloniale politiek der toekomst. — De Indische fi-
 nancieele politiek. — Indische burgemeesters. — De af-
 schaffing van de poenale sanctie. — Vrijwillige trans-
 migratie in Tasikmalaja. Enz.) — Boekbespreking.

De Tropische Natuur.
 De hr. E. Jacobson vervult in het Sept.-Nr. zijn ge-
 illustreerde artikelenreeks: In het oerbosch van den
 Ophir (Sumatra). — Verder bevat dit Nr. Javaansche
 Aristolochiaceën (vervolg), door B. — Een paar keien
 (geologische bijdrage), door W. Winkel.

De Indische Mercur.
 Behalve de vaste rubrieken, als Kultuurberichten,
 Kleine mededeelingen, Financiële berichten en ver-
 slagen, enz., brengt No. 44 van de Ind. Merc. een twee-
 tal artikelen van Dr. H. C. Prinsen Geerligts, n.l. Kron-
 iek van de voortbrenging en verdeling van suiker
 (vervolg); en de Brusselsche conventie (naar aanleiding
 van het voornemen der Nederl. Regeering om met 31
 Aug. 1920 uit de Brusselsche Suikerconventie te treden).

Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indië.
 Inhoud van No. 8. Sept. 1919. Invloed van het uit-
 trekken met water op de eigenschappen van den rub-
 ber, door Dr. O. de Vries. — Onderzoekingen over de
 vorming van latex bij Hevea Brasiliensis, door Dr. W.
 Bobiloff Jr. — De reactie van Hevea-latex, door Dr.
 W. Bobiloff Sr. — Eenige gegevens over de mindere
 rubbersoorten, door Dr. A. J. Uitée.

Berichten van den Sint-Claverbond.
 Uit den inhoud van No. 3-4, jaarg. 1919: De R. K.
 ziekeninrichting te Salemba, Batavia. — De eerste
 Europeaan op Java, (n.l. Fra Odericus van Pordenone
 omstreeks 1323), door M. Timmers. — Wat heeft de
 Java-missie noodig? door Fr. Sträter. — Bij den platte-
 grond van het Xaverius-College te Moentilan, door J.
 Diderich. — In memoriam. De eerw. Br. A. van Hoek.
 door P. Been. — Leven van de Zalig verklaarde Atjeh-
 sche martelaren, door A. Kortenhorst z.g. (vervolg).

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.
 Pr. H. Geurtjens vervolgt in het Nov.-Nr. zijn arti-
 kelenreeks „Gekrabbel over Tanimbareesch gebabbel”,
 (III. Onze Tanimbareesche stamvader). — Pr. P. Ver-
 tenten geeft weer eenige schetjes uit Nederl. Nieuw-
 Guinea, n.l. „Een spokenstoet” en „De Dongam-annim
 of dondermakers”. — Pr. A. Pineau eindelijk geeft het

PENNOCK-COMPANY
 Huygensstraat 27 Tel. H 6300 · Tel.-Adr.: „Highspeed”

DEN HAAG
BANDOENG 145

EXPORT van AUTOMOBIEL- en
 KOETSWERK-ONDERDEELEN

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND”
AMSTERDAM. 197

PASSAGIERSDIENST
 van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG,
 BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA,
 SEMARANG en SOERABAJA.

eerste gedeelte eener beschrijving van een „Tatsu”-
 dans door de Papoea's van Eng. Nieuw-Guinea.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.
 Inhoud van afl. 31: Stadsnegers (in Paramaribo),
 door d. J. d. J. (vervolg). — Op dienstreis naar Mepa,
 door J. A. F. Schut (vervolg). — De poesaka. Een ver-
 haal uit het Batoersche, door H. W. Bredée (vervolg).

Ten besluite nog enkele titels.
 Nog eens de desa-organisatie, door J. F. H. A. Later
 (Locale Belangen, 16 Sept. '19).
 Mijnbouw in Indië en Staatsexploitatie (slot). (De
 Banier, 26 Sept. '19).

Lief en leed in Kolaka, (Een afgesloten deel van den
 Zendingarbeid en Zuid-Oost-Celebes), door H. van der
 Klift. (Orgaan der Ned. Zend. Ver. 1 Nov. '19).
 F. K. A. Rombach Jr., Leidraad bij het onderwijs in
 de aardrijkskunde van onze Oost en West, ten dienste
 van gymnasia, hoogere burgerscholen enz. Met bijbe-
 hoorende repetitiekaarten. (Bussum, C. A. J. van Dis-
 hoeck).
 Waarnemingen en beschouwingen over bloei, be-
 vruchting en zaadvorming bij Cinchona Ledgeriana
 Moens, door C. Feenstra-Sluiser. (Mededeelingen van
 het Kina-Proefstation, No. VI).
 Verslag over de Burgerlijke Openbare Werken in
 Ned.-Indië over het jaar 1915. Derde gedeelte. Bruggen
 en wegen. (Batavia, „De Verwachting”, 1919).

Zendingstentoonstelling.

Door het Utrechtsche Zending Genootschap
 wordt eene tentoonstelling in den Dierentuin te
 's-Hage gehouden, ter herdenking van zijn 60-jarig
 bestaan.

Bij de opening op Woensdag 4 dezer, werd H. M.
 de Koningin vertegenwoordigd door den Hofprediker
 Ds. Welter, de M. v. K. door den heer van Valken-
 burg, chef 5e afd. van zijn Departement.

Dr. J. A. Cramer, pred. te 's-Gravenhage, opende
 de tentoonstelling en heette de aanwezigen welkom.
 Spr. legde uit het doel der zending en riep steun
 daarvoor in, zijn verwondering uitsprekende, dat in
 Nederland, zoovelen, zelfs ontwikkelde personen, on-
 kundig of niet doordrongen zijn van de beteekenis
 welke Indië voor Nederland heeft.

Mej. Han Ribbius gaf, geaccompagneerd door den
 heer De Zwaan, organist van de Kloosterkerk, eenige
 geestelijke liederen, echter in 't Duitsch, ten bestie.
 Des avonds worden series lichtbeelden over Noord- en
 West Nieuw Guinea en Halmageira vertoond.

Op de tentoonstelling trekt dadelijk de aandacht
 eene maquette van de Ned. Zend. school te Oegst-
 geest en een aan het plafond opgehangen model eener
 vliegmaschine, waaruit het schijnt dat een stroom
 Maandbladen der Ned. Zend. Corporaties wordt uit-
 geworpen. In de hoeken en in 't midden diorama's
 van zendingsposten en bevolkingsgroepen. Langs de
 wanden tafels met allerlei interessante ethnographica
 uit Nieuw Guinea en de Molukken, in 't midden met
 voortbrengselen van Ind. kunst- en huisvlijt-nijver-
 heid.

De tentoonstelling verheugt zich in een druk be-
 zoek. Door H.H. zendelingen en deskundigen wor-
 den leerrijke inlichtingen verstrekt. G.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur:
 Ook door de afdeling Deventer wordt een Infor-
 matie-bureau opgericht. De heer Dr. H. H. Zeijlstra,
 Zwolsche weg 65, heeft zich bereid verklaard inlicht-
 ington te verstrekken.

Van de Afdeling Utrecht en Omstreken:
VOORDRACHT van den Heer Dr. L. F. de Beau-
 fort uit Leusden, in het Gebouw Irene, Keystraat,
 op Maandag 10 November a.s. des avonds 8 uur.
 Onderwerp: „Paradijsvogels en Paradijsvogel-jacht”
 (met lichtbeelden en demonstratie-materiaal).
 Namens het Bestuur,
 J. J. LAGERS, Secr.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.
 Geregelde mail-, passagiers- en
 vrachtgoederendienst
 tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen
 Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en
 Australië.
 Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij
 de Directiën te Amsterdam en te Batavia. 212

WISBRUN & LIFFMANN.
 Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S
WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE
 Noordwal 4, Tel. 2461

Filiaal: ARNHEM
 Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddag) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in moderne talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking wenschen te veranderen kunnen zich wenden tot: **„PERSINGGAHAN”**, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden van de Vereeniging „Oost en West”, Dir. F. DE MUNNIK, van **Boetzelaerlaan 2, Den Haag, Telef. Scheveningen 248**, waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke verpoeding.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
 Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.
 S. TAGOR, Inl. Veerarts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
 IBRAHIM GELAR DATOK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
 P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
 J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.
 B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.
 A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
 Mr. F. C. L. MELJER, Hoogeweg 56, Zantvoort. — N.-I. Strafrecht - N.-I. Strafvorder. - Alg. Ind. vraagstuk.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het **INFORMATIE-BUREAU** van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn**, door J. H. en H. B.
 Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.02; 50 ex. f 2.80,
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven**, door T. J. BEZEMER.
 Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;
 voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het **INFORMATIE-BUREAU** van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

- a. **Onze West** (Tweede druk) bestaande uit:
- I. **De Kolonie Suriname**, door FRED. OUDSCHANS DENZ;
 Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankieerkosten
 - II. **De Kolonie Curaçao**, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
 Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankieerkosten
- b. **Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.**
- No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
 Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten
 - No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht)
 Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
 - No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht).
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
 Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
 - No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst in Nederlandsch-Indië.**
 Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
 - No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
 Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

N.B. Beleeft verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau
 's-Gravenhage Kettingstraat 1 „KOSMOS” Weltevreden-Rijswijk

Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen van Genua en Marseille naar Holland. 118

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON
Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage Heemskerckstr. 1a Tel. H. 3493.
 Hoofdkantoor: Amsterdam Binnenkant 25 Intere. Tel. 389.
 Filiaal: Arnhem N. Plein 15 Tel. 280.
 Filiaal: 100 Gorinchem O. Vischmarkt Tel. 61.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleeding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM”
 Anna Paulownastraat 30a, Tel. 4947
DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
— ORGELS —

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG
 BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

N. LOEB = DEN HAAG
 NOORDEINDE 109-111

KLEEDING EN MEUBILEERING
 OP TERMIJNBETALING

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
 's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.

Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en practische, volledige opleiding van Dames tot Costumiëre, 1e Coupeuse, Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

Modemagazijnen
van Bommel

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 98-106

Nappa - Handschoenen
voor Dames en Heeren.

G. J. Hilbrink

Heeren- en Dames-Kleermaker.
's-Gravenhage

Daendelsstraat 8. Tel. N. 6882
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

*Groote voorraad
Engelsche Stoffen*

N.V. Brood- en Beschuifabriek
„DE OUDE VETTE HEN”

DEN HAAG
bij het Stadhuis

Alle soorten Brood, Beschuit,
Banket, enz.

Lunchroom - Tea-Concert

Electro-techn. en Mechanisch Bureau
„HOLLAND”
ANNASTRAAT 17 - DEN HAAG

Electriciteit op elk gebied.
Groote keuze Electricche Ornamenten, enz.
Baden, Geysers, Waschtafels.

O. J. STUUT, 'S-GRAVENHAGE

CHARLOTTE DE BOURBONPLEIN 28 - TELEF. 5073

Comestibles - Koloniale Waren

UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN EN
PRIMA WAREN.

Bediening aan huis zonder prijsverhooging

M. VISSER,

voorh. A. J. RODBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

Oudste en Soliedste Adres

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL

voorheen VAN HOUTEN & Co
Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4

Manufacturen
Witte Goederen
Karpetten
Loopers
Ledikanten
Bedden
Dekens
Matrassen
Vitrages
Gordijnen

Groote sorteering
Slaapkamer - Ameublementen

Opgericht Ao 1781

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

VOOR HET NAJAAR

Warme Onderkleeding
voor Dames, Heeren en Kinderen

**Wollen Sportmantels
Wollen Stoffen**

BUNSCHOTEN & DE GOOIJER

HOFLEVERANCIERS

Oudegracht 118 w.z. · UTRECHT · Tel. Interc. 174

ORIGINEELE

ENGELSCH

STOFFEN

KLEEDERMAKERIJ.

*Indische
Uitrustingen.*

Bereizen geheel Nederland.

C. HOYNG

SPIJSTRAAT 20-22 DEN HAAG
AMSTERDAM - UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZULEN MET
POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ.,
uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland”
te Gouda.

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.

Garantie voor gave overkomst.

Instituut LAURILLARD

OPLEIDING voor verschillende
examens en ambten, zooals Staats-
inrichting M. O., Staathuishoudk.
M. O., Gemeente-administratie,
Boekhouden. De opleid. geschiedt
ook schriftelijk in Nederland en
Kolonien met zeer goede resultaten.
Prospectus en lijsten met namen
en adressen van vierhonderd en
vijftig geslaagden worden op
aanvraag gratis toegezonden door
Mr. Dr. I. J. M. LAURILLARD,

Oranjeplein 102 - Den Haag

.. Telefoon 6225 ..

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.

5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.

Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

Brengt een bezoek aan „Boeatan”, Magazijnen van Ind. Kunstnijverheid.